

Dolgozat címe:

Gyermeknevelés a nem hagyományos családokban

Jelige:

b1k5z4

Lezárás Dátuma:

2025. 01. 07.

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. A nem hagyományos családok fogalma és típusai	4
2.1. Családtípusok.....	4
2.1.1. Egyszülős családok.....	4
2.1.2. Szivárványcsaládok	5
2.2. A nem hagyományos családok társadalmi kontextusa	5
2.3. A gyermeknevelés sajátosságai a nem hagyományos családokban	6
3. Szivárvány család	7
3.1 Fogalma és története.....	8
3.2. Szivárvány családokban megjelenő sajátosságok.....	10
3.3 Örökbefogadás.....	11
3.3.1. Szivárvány családok és az örökbefogadás	12
3.3.2. Segítő szervezetek és szakemberek szerepe	13
4. Kutatás	14
4.1. Kutatás bemutatása	14
4.2. Kutatási eredmények.....	16
4.2.1. Szociokulturális háttér	17
4.2.2. Másság kérdése.....	18
4.2.3. Elfogadás	20
4.2.4. Párválasztás	22
4.2.5. Családalapítás jellemzői	25
4.2.6. Gyermekvállalás kérdése	27
4.2.7. Mindennapok	32
4.3. Összegzés	35
5. Irodalomjegyzék	38
1.sz. melléklet: Interjúkérdések vázlata (forrás: saját)	40

1. Bevezetés

A család minden ember életében meghatározó szerepet játszik, hiszen ez az elsődleges szocializációs színtér, ahol a gyermekek megtanulják az együttélés szabályait, a közösségi normákat és a világról alkotott alapvető elképzeléseiket (Bányász, 2008). A család nem csupán érzelmi alapot ad, hanem a társadalmi beilleszkedés alapját is képezi (Szabó, é.n.; Bányász, 2008; Kiss, 2019). A hagyományos család fogalma alatt azt értjük, amikor két szülő együtt neveli a gyermekét/gyermekeit (Bodonyi és Hegedűs, 2006). Az idők folyamán a családok formái jelentős változásokon mentek keresztül, és napjainkban már nemcsak a hagyományos, két szülős családok léteznek, hanem egyre elterjedtebbek a nem hagyományos családmodellek is, mint például az egyszülős-, a szivárványcsaládok, vagy a mozaikcsaládok (Somlai 2013; Tóth 1999; H. Szilágyi, 2004; Salamonné, 2020). Ezek a családformák nemcsak a családtagok közötti kapcsolatokat befolyásolta, hanem a gyermeknevelési gyakorlatokat is jelentősen átalakította (Rogers, 2003).

A gyermeknevelés a nem hagyományos családokban kiemelt figyelmet érdemel, mivel az ilyen családokban felnövő gyermekek szocializációja és fejlődése másféle kihívásokkal és lehetőségekkel szembesülhet, mint a hagyományos családban élőké. Ebből adódnak különböző kérdések, hogy milyen hatással van a gyermekek érzelmi és társadalmi fejlődésére az, ha nem hagyományos családi háttérrel nőnek fel? Hogyan különböznek a gyermeknevelési szokások és módszerek a hagyományos és nem hagyományos családokban? Milyen minták, értékek és normák formálódnak a gyermekekben a szivárványcsaládokban és más alternatív családi formákban? Ezek a kérdések vizsgálata segíthetnek abban, hogy jobban megértsük a nem hagyományos családok gyermeknevelési gyakorlatainak sajátosságait és azok hatását a gyermekek fejlődésére.

A kutatás célja, hogy a nem hagyományos családokban zajló gyermeknevelési gyakorlatokat részletesen feltérképezze, különös figyelmet fordítva a szivárványcsaládok működésére. A kutatás során a családon belüli szerepeket, feladatköröket, funkciókat vizsgáltam. A kutatásban alkalmazott módszer elsősorban kvalitatív jellegű, interjúk révén. Az interjúk segítségével személyes tapasztalatokat gyűjtünk olyan szülőktől, akik nem hagyományos családmóddal élnek, és akik betekintést tudnak adni a saját gyermeknevelési gyakorlatukba, valamint a családon belüli szerepeikbe.

A kutatás elsődlegesen a szivárványcsaládok működését tárja fel, mivel ez a családforma még mindig kevésbé van a tudományos kutatások középpontjában. Az interjúk során a szülők tapasztalatait és véleményeit gyűjtjük össze annak érdekében, hogy megértsük, hogyan formálják a nem hagyományos családok a gyermekek jövőjét, és milyen szerepet játszanak a közösségi támogatások, a jogi kérdések és a szülői attitűdök a gyermeknevelésben.

2. A nem hagyományos családok fogalma és típusai

A hagyományos családmodell, amelyben két szülő együtt neveli a gyermekét/gyermekeit. Évezredekken keresztül a társadalom alapegysége volt (Bodonyi és Hegedűs, 2006). Azonban a társadalmi, gazdasági és kulturális változások következtében a családok formája és működése az évtizedek során átalakult (H. Szilágyi, 2004; Salamonné, 2020). Ma már számos nem hagyományos családformát találunk, amelyek különböző társadalmi és jogi környezetben alakultak ki.

2.1. Családtípusok

2.1.1. Egyszülős családok

Az egyszülős családok olyan családok, amelyekben a gyermekek egyedülálló szülővel élnek, aki általában a gyermekek fizikai és érzelmi nevelését is egyedül végzi. Bodonyi Edit és Hegedűs Judit (2006) tanulmánya szerint az egyszülős családok különböző okok miatt jöhetnek létre, például válás vagy az egyik szülő elvesztése miatt. Az ilyen típusú családokban a szülő gyakran kétszeres szerepet tölt be: nemcsak a gyermekek gondozója, hanem az eltartója is. Ebben a családformában gyakran tapasztalhatóak gazdasági és érzelmi nehézségek, mivel a szülőnek a munka és a gyermeknevelés összeegyeztetése komoly kihívást jelenthet. A népszámlálás szerint 341 ezer olyan család él az országban, ahol az egyik szülő hiányzik, ami a magyar lakosság mintegy 9%-át jelenti. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2019-es adatai szerint az egyszülős háztartásokban az egy főre jutó éves bruttó jövedelem 1 426 000 forint volt, ami 29%-kal maradt el az országos átlagtól.

2.1.2. Szivárványcsaládok

A szivárványcsaládok azok a családok, amelyeket lesbikus, meleg, biszexuális vagy transznemű (LMBTQ+) szülők alkotnak. A szivárványcsaládok többféle formát ölthetnek, például egy vagy két szülő gyermekekkel, örökbefogadott vagy született gyermekekkel, de lehetnek olyan családok is, ahol a szülők partnerei és más családtagok is szerepet vállalnak a gyermeknevelésben (Krizbai, 2013). Az ilyen típusú családok a társadalmi elfogadás, a jogi elismerés és az önálló szülői identitás kérdéseit érintik, és a gyermekek fejlődése szempontjából is új kihívásokat jelenthetnek, mivel a szülőknek gyakran szembesülniük kell a társadalmi előítéletekkel. A 2022-es népszámlálás adatai szerint Magyarországon 2183 azonos nemű pár nevel kiskorú gyermeket, összesen 4125 gyermeket érintve.

Végül a mozaikcsaládok azok, amelyekben legalább egy biológiai szülő és a nevelő szülő együtt nevelik egyikük, vagy mindkettőjük gyerekeit. Az ilyen típusú családokban a gyermekek gyakran két különböző szülői háttérrel élnek meg, és az új családtagok közötti kapcsolatok fokozatosan alakulnak ki (Guba, 2019). Magyarországon 149 ezer mozaikcsalád volt, ahol a szülők legalább egyikének van gyermeke korábbi kapcsolatából.

2.2. A nem hagyományos családok társadalmi kontextusa

A nem hagyományos családformák kialakulása szorosan összefügg a társadalmi, gazdasági és kulturális változásokkal (Magyar, 2006). Az utóbbi évtizedekben a társadalmi normák, a családok jogi elismerése és az egyéni szabadságjogok átalakulása mind hozzájárultak az új családformák elterjedéséhez.

Gunder és Bartha (2015) kutatásaiban megjelent, hogy a családi struktúrák megváltozása részben az ipari forradalom utáni urbanizációval, a nők munkaerőpiacon való aktív részvételével, valamint az értékek és normák liberalizálódásával magyarázható. Az egyre nagyobb társadalmi mobilitás, a válások számának növekedése, a gyermekneveléshez való hozzáállás változása és az egyéni szabadságjogok erősödése mind hozzájárultak a hagyományos családmódel változása mellett más családi formák kialakulásához is.

A nem hagyományos családformák jogi és társadalmi elismerése gyakran különböző kihívások elé állítja az érintett családokat. A szivárványcsaládok esetében a jogi státuszok, mint a házasság, az örökbefogadás és a szülői jogok, gyakran nem egyértelműek. Az örökbefogadást a Családjogi törvény (1952. évi IV. törvény) szabályozza. Az egyedülálló szülők számára a támogatási rendszerek és a gyermekelhelyezési kérdések bonyolulttá válhatnak. A

mozaikcsaládok esetében pedig az öröklési és jogi kérdések, valamint a gyermekek közötti érzelmi kötelékek alakítása jelenthetnek problémát. A jogi reformok, amelyek a nem hagyományos családok jogait védik, szintén fontos szerepet játszanak abban, hogy ezek a családformák szélesebb társadalmi elfogadottságot nyerjenek (Visontai, é.n.).

A nem hagyományos családok gyakran szembesülnek társadalmi előítéletekkel, ami a hagyományos családmoddeltől való eltérésen alapul. Az olyan családok, mint a szivárványcsaládok vagy az egyszülős családok, számos országban (pl. Oroszország, Irak, Szerbia stb.) és közösségben nem élveznek ugyanolyan jogi és társadalmi támogatást, mint a hagyományos családok. Ezen családformák elfogadása azonban folyamatosan változik, és sok országban (pl. Anglia, Németország, USA, Svédország stb.) már jogi reformok is történtek annak érdekében, hogy az egyes családmoddellek között ne legyenek hátrányos megkülönböztetések (Krizbai, 2013).

Összességében a nem hagyományos családok a társadalom dinamikus fejlődésével párhuzamosan alakultak ki, és minden egyes családforma sajátos kihívásokkal jár. A családok jogi, társadalmi és gazdasági helyzete folyamatosan fejlődik, és a társadalom elfogadottsága, valamint a jogi elismerés kulcsfontosságú tényezőivé váltak a nem hagyományos családok életében.

2.3. A gyermeknevelés sajátosságai a nem hagyományos családokban

A nem hagyományos családok, mint például az egyszülős családok, szivárványcsaládok, örökbefogadó családok és mozaikcsaládok, egy sor sajátos kihívással és lehetőséggel szembesülnek a gyermeknevelés terén (Weeks és szerzőtársai, 1999). Ezek a családformák gyakran eltérnek a hagyományosnak tekintett családmoddellektől, különösen a családi szerepek és felelősségek, valamint a gyermekek számára közvetített értékek és normák tekintetében. Az alábbiakban részletesebben bemutatjuk a nem hagyományos családok gyermeknevelési sajátosságait.

A nem hagyományos családok esetében a családtagok közötti szerepek és felelősségek gyakran másként oszlanak meg, mint a hagyományos családokban, ahol a szülők viszonylag stabil szerepekkel rendelkeznek. Az ilyen családokban a szülők, illetve más családtagok gyakran

rugalmasabban osztoznak a nevelési feladatokon, és a feladatok elosztása nagyban függ a családtagok képességeitől, elérhetőségétől és személyes preferenciáitól (Mirnics és mts., 2020).

Az egyszülős családokban a szülő egyedül vállalja a gyermekek nevelésének minden aspektusát: a gondoskodást, a nevelést, a pénzügyi felelősséget és az érzelmi támogatást. Az egyszülős szülő gyakran kénytelen különféle szerepeket betölteni: nemcsak szülő, hanem a gyermek számára egyfajta mentor és támogató is. Az egyszülős családokban a szülők közötti határvonalak gyakran elmosódnak, és az érzelmi kötődés mellett a gyakorlati nevelési kérdések is közvetlen hatással vannak a gyermekek fejlődésére (Mirnics és mts., 2020).

A szivárványcsaládokban a szülői szerepek, valamint a szülők közötti kapcsolatok eltérhetnek a hagyományos családformákban megszokottaktól. Az azonos nemű párok esetében például nem mindig van két biológiai szülő, ami új megközelítéseket igényel a gyermeknevelésben. A szülők közötti szerepek gyakran rugalmasan oszlanak meg, és a családtagok között a felelőségek megosztása is eltérhet a hagyományos modellektől. A gyermekek számára a szülői példák és a család dinamikája egyaránt befolyásolják a fejlődést, hiszen ezekben a családokban más típusú szerepképzések is kialakulhatnak (Borgos, 2011).

Az örökbefogadó családokban, ahol a szülők nem a gyermek biológiai szülei, az új családi kapcsolatok és a kötődések kialakítása különösen fontos. Az örökbefogadott gyermekek számára különböző szociális és érzelmi kihívások jelenhetnek meg, hiszen az új családban való integráció során kialakított kapcsolatoknak stabilnak és támogató jellegűnek kell lenniük. A vegyes családokban pedig az új családtagok, például mostoha- vagy nevelt gyermekek esetében, az érzelmi kötődés és a szerepek kialakítása gyakran időigényes folyamat, amely folyamatosan alakítja a család dinamikáját (M. Nádasdi, 2016).

Összességében a nem hagyományos családokban való gyermeknevelés különböző kihívásokkal, de jelentős előnyökkel is járhat. A szülők számára biztosított támogatás és a közösség szerepe döntő fontosságú ahhoz, hogy a gyermekek egészséges, boldog és jól integrált felnőttekké váljanak.

3. Szivárvány család

3.1 Fogalma és története

Korábban a hagyományos családról, a nem hagyományos családok típusairól, a társadalmi kontextusairól, és gyermeknevelés sajátosságairól volt szó, azonban a férfi-nő kapcsolatokon alapuló családok mellett megjelent az azonos neműen párkapcsolata, amelyet szivárvány családoknak nevezünk.

A szivárvány család alatt azt értjük, mikor azonos nemű pár nevel egy vagy több gyermeket.

Ahogy Bakó Ferenc (2018) a tanulmányában összefoglalja, hogy a homoszexualitás, mint jelenség már ősidők óta jelen volt minden kultúrában, azonban eltérő megítélés alá esett. 1970-es évek végéig az azonos nemű személyek közötti vonzalom kifejezést úgy használták, mintha egy betegség lenne. Sokáig a bűn, a betegség és a deviancia szavakkal hozták összefüggésbe a homoszexualitás fogalmát. Bakó Ferenc által készített kutatásban kiderül LMBTQ személyek mindennapi életük során folyamatos diszkriminációval találkoznak, aminek az alapja, hogy a társadalom csupán a két ellentétes nem közötti vonzalmat tartja elfogadhatónak.

Hegedűs Andrea (2010) a tanulmányában összefoglalja, hogy a homoszexualitás története Magyarországon az ókortól napjainkig rendkívül gazdag és változatos. Az ókorban a homoszexualitásra vonatkozó nézetek átalakulása azonban elfogadottabb hangulatot teremtett, később az egyház és a törvények egyre szigorúbban elítélték ezt a jelenséget.

A középkorban a homoszexuális kapcsolatokat szélsőségesen értékelték, és súlyos következményekkel jártak azok számára, akik ilyen kapcsolatot folytattak. A következmények között szerepeltek a nyilvános megszégyenítések, vagyonelkobzás, száműzetés, kínzások, sőt, gyakran halálbüntetés is. A homoszexuális aktusokat eretnekségként vagy boszorkányságként kezelték, ami tovább növelte az üldöztetés mértékét, különösen az inkvizíció időszakában. A társadalmi normák és vallási doktrínák által előírt elutasítás széles körben elterjedt és mély gyökereket eresztett a történetem során, megnehezítve a homoszexuális egyének számára a nyílt és elfogadó közeg megtalálását az adott korszakban (Hegedűs, 2010).

Az újkorban és a 19. században a homoszexuálisokkal szembeni ellenszenv továbbra is erős volt Magyarországon. A 19. században a homoszexualitással szembeni elutasítás főként a társadalmi normák, vallási meggyőződések és konzervatív erkölcsi értékek révén nyilvánult meg. Az újkori Európában, így Magyarországon is, a homoszexuálisokat gyakran stigmatizálta, és tetteik a törvények, valamint az orvosi diskurzusok szerint is beteges vagy erkölcstelen viselkedésként jelentek meg. A társadalmi kirekesztés és a kriminalizálás is hozzájárult a homoszexualitás tabusításához és üldözéséhez ebben az időszakban. A 20. század elejére

azonban kezdett enyhülni ez a társadalmi megítélés és megkülönböztetés Amerikában és Európában is, és elindult a homoszexualitás elfogadásának lassú folyamata, mely képes volt a csoport tagjait integrálni a társadalomba (Hegedűs, 2010). A modernizáció és a városi élet fejlődésével a korábban szigorúan büntetett vagy elítélt viselkedésformák nagyvárosi közegben kevésbé voltak szem előtt, így a homoszexuális közösségek zárt terekben, klubokban és művészi körökben formálódhattak. Emellett az orvosi és pszichológiai diskurzusok átalakulása is hozzájárult ahhoz, hogy a homoszexualitást már nem kizárólag erkölcsi vagy jogi, hanem pszichológiai jelenségként kezdték vizsgálni. Ez a fokozatos nyitás megalapozta a későbbi jogi és társadalmi reformokat is. Ennek az átalakulásnak számos oka volt, többek között a liberalizmus népszerűsége, a progresszív szellemi hatások, valamint az egyéni szabadságjogok, az egyenlőség és az emberi jogok fontosságának a hangsúlyozása. A homoszexualitással szembeni stigmatizálás csökkentése, és egyre inkább elterjedt az elfogadás és a támogatás szemlélete a társadalomban. A 20. század folyamán a homoszexualitás megítélése és elfogadottsága jelentős változáson esett át, és ez a folyamat ma már egy fejlettebb és toleránsabb szemléletet biztosít (Hegedűs, 2010; Béres 2011).

Hegedűs Andrea (2010) összefoglalja, hogy a jelenkorban egyre inkább értelmezhető a társadalmi támogatás és elfogadás a homoszexuális közösségek iránt, ezért szembe kell néznünk számos társadalmi és politika kihívással az elnyomás és diszkrimináció ellen. A velük kapcsolatos megítélés a fejlődés és az elismerés fontos mérföldkövet ért el a társadalomban.

A családszociológiai kutatások alapvető szerepet játszanak abban, hogy a társadalom miként gondolkodik a családról, beleértve annak szerkezetét, funkcióit és értékeit. Az ilyen kutatások segítenek feltárni, hogyan alakultak át a hagyományos családmodellek, és milyen szerepet töltenek be a modern társadalmakban. Ennek részeként a szivárványcsaládok kérdésköre is előtérbe kerül, amely hozzájárul a család fogalmának szélesebb értelmezéséhez. Ezek a vizsgálatok hozzájárulnak a szivárványcsaládok társadalmi elfogadásához és integrálásához, mivel rámutatnak, hogy a család fogalma nem korlátozódik a hagyományos, heteronormatív keretekre.

A családszociológiai elemzések olyan új perspektívákat nyitnak meg, amelyek révén megérthetővé válik a különféle családformák – többek között az azonos nemű szülők által alkotott családok – működése és hatása a gyerekek fejlődésére, valamint a tágabb társadalmi közegre. A kutatások hangsúlyozzák, hogy az érzelmi támogatás, az intimitás és a stabilitás mind családszerkezettől való tényleges tényezők, amelyek meghatározzák a gyermekek jólétét, így a szivárványcsaládok is betölthetik ezeket a funkciókat (Krizbai, 2013).

3.2. Szivárvány családokban megjelenő sajátosságok

Anthony Giddens (2008) szerint az 1980-as évektől kezdve egyre nő a kutatások száma a meleg és leszbikus párkapcsolatokról. Egyes szociológusok, köztük Giddens, úgy vélik, hogy a homoszexuális kapcsolatokban kialakuló intimitás és egyenlőség olyan formákban jelenik meg, amelyek eltérnek a heteroszexuális kapcsolatokban megszokottaktól. Mivel a melegeket és leszbikusokat hosszú ideig kizárták a házasság intézményéből, és a hagyományos nemi szerepek nem alkalmazhatók rájuk, a homoszexuális kapcsolatoknak saját normákat kellett kialakítaniuk. Weeks és szerzőtársai (1999) az azonos nemű partnerkapcsolatokban három különböző mintázatot azonosítottak. Elsőként, az azonos nemű párok között nagyobb lehetőség nyílik az egyenlőség kialakítására, mivel nem a hagyományos társadalmi és kulturális normák irányítják őket. A melegek és leszbikusok aktívan alakítják kapcsolataikat, hogy elkerüljék azokat az egyenlőtlenségeket és hatalmi viszonyokat, amelyek sok heteroszexuális párkapcsolatra jellemzőek. Másodszor, a homoszexuális párok megállapodhatnak kapcsolatuk feltételeiről és belső működéséről is. Ezt úgy értelmezték, hogy a heteroszexuális párok viselkedését gyakran társadalmi elvárások határozzák meg, az azonos nemű párok kevésbé vannak ezeknek kitéve. Például, míg a heteroszexuális házasságokban gyakran a nők végzik a házimunkát és a gyermeknevelést, a homoszexuális kapcsolatokban nincsenek ilyen előre meghatározott szerepek. Harmadszor, a homoszexuális párok kapcsolatában egyedi elkötelezettségi formák mutatkoznak, amelyek nem rendelkeznek intézményi támogatással, mivel nem engedélyezett Magyarországon az azonos nemű párok házassága. Az azonos nemű párokra is jellemző, ahogy a hetero párokra, hogy megbíznak egymásban, szembenéznek a kihívásokkal, és közösen végzik az „érzelmi munkát”, amely azt takarja, hogy a kapcsolatban felmerülő problémákra közösen keresnek megoldást (Weeks és szerzőtársai, 1999).

A korábbi kutatások túlnyomó többsége az azonos nemű párok szülői képességeinek értékelésére, valamint az általuk nevelt gyermekek pszichoszociális fejlődésének vizsgálatára összpontosított. A vizsgált területek között szerepeltek a teljesítmény, az önértékelés, a kötődés, a társas kapcsolatok, a nemi identitás, a szexuális orientáció és a szülő-gyerek kapcsolatok. Az eredmények alapján a kutatók nem találtak jelentős különbségeket ezekben a tényezőkben az azonos nemű és a hagyományos családi struktúrában nevelkedett gyermekek között (Borgos, 2011).

A Gartrell és Bos által végzett kutatás egyik legfrissebb eredménye alapján az azonos nemű párok által nevelt gyermekek hasonló fejlődési és viselkedési tesztpontszámokat értek el, mint a heteroszexuális szülők által nevelt gyermekek. A 17 évesek között végzett vizsgálat rámutatott arra, hogy a leszbikus anyák gyermekei esetében az iskolai teljesítmény jobb volt, míg a társas problémák, agresszió és antiszociális viselkedés alacsonyabb volt, mint a hagyományos családokban nevelkedő gyermekek esetében. Ezek az eredmények meglepőek lehetnek, mivel azt sugallják, hogy az azonos nemű szülők által biztosított környezet előnyösebb lehet a gyerekek számára bizonyos szempontokból (Borgos, 2011).

3.3 Örökbefogadás

Az azonos nemű párok esetében ahhoz, hogy szivárvány családról beszéljünk szükséges a gyermekvállalás kérdésével foglalkozni. Ezzel szoros összefüggésben van az örökbefogadás – mint a gyermekvállalás egyik lehetséges módja – kérdése, ezért fontos foglalkoznunk a fogalmával és a feltételeivel, hogy milyen keretek között jöhet létre a folyamat.

Az örökbefogadás során nem vérszerinti rokonsági kapcsolat alakul ki gyermek és az örökbefogadó szülő(k) között, valamint az örökbefogadó(k) családjával. Az örökbefogadás olyan kiskorú gyerek családban történő nevelését segíti elő, akinek vérszerinti szülei vagy nem élnek, vagy nem képesek kielégíteni a szükségleteket és megfelelően gondoskodni a gyermekről.

Az örökbefogadást a Családjogi törvény (1952. évi IV. törvény) szabályozza, miszerint „Az örökbefogadás feltételei között szerepel, hogy csak az a személy fogadhat örökbe, aki teljesen cselekvőképes nagykorú; személyisége és körülményei alapján alkalmas örökbefogadó szülőnek; részt vett az örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon; nem áll szülői felügyeletet megszüntető, vagy közügyek gyakorlásától eltiltó bírói ítélet hatálya alatt; a gyermeknél legalább 16 és legfeljebb 45 évvel idősebb; és alkalmasságát a gyámhivatal határozatban állapítja meg.” (Csjt. 47. § (1)).

Az örökbefogadással kapcsolatban fontos szem előtt tartani, hogy a törvényi meghatározásban nem szerepelnek nemek, azonban mégis kirekesztik az azonos nemű párokat. Magyarországon az azonos nemű személyek nem fogadhatnak örökbe közösen gyermeket, csak ha az egyik szülő

az örökbefogadó. Az egyik oka lehet annak, hogy nem tartalmaz a meghatározás nemeket, hogy a nyílt diszkriminációt elkerüljék.

3.3.1. Szivárvány családok és az örökbefogadás

A szivárványcsaládok esetében az örökbefogadás lehetőségei erőteljesen korlátozottak. Az örökbefogadás szabályozását a 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről, valamint a Csjt. (1952. évi IV. törvény) és annak végrehajtási rendeletei tartalmazzák. A törvény alapján az örökbefogadás Magyarországon kizárólag házaspárok számára engedélyezett, egyedi különleges eljárás keretében, a családpolitikáért felelős miniszter jóváhagyásával fogadhatnak örökbe. Az azonos nemű párok nem megfelelő házaspárnak az Alaptörvény alapján, mivel a házasságot csak férfi és nő kapcsolatára korlátozza (Alaptörvény L) cikk (1) bekezdés).

Ezért az azonos nemű párok számára az örökbefogadás nem lehetséges. Az egyedülállóként örökbefogadás is csak egyedi miniszteri engedéllyel valósulhat meg, ami teljesen kizárja az azonos nemű párok gyermeknevelési lehetőségeit jogi értelemben.

Az örökbefogadó engedélyeztetése a gyámhivatal feladatkörébe tartozik a szülő alkalmasságának a kivizsgálása. Az egyedülállók csak törvény által meghatározott, különleges esetekben (pl., ha a gyámhatóság megállapítja, hogy az egyedülálló örökbefogadó személy alkalmas, és ez a gyermek érdekét szolgálja), valamint a kormányrendelet által előírt eljárás során lehetnek jogosultak rá, a családpolitikáért felelős miniszter döntése alapján. 2016-ban kezdeményezés indult arra vonatkozóan, hogy az országos várólistán szereplő házaspárok előnyt élvezzenek a megyei listán várakozó egyedülállókkal szemben (Katonáné, 2023).

A Háttér Társaság (2017) által írt kutatási összefoglalóban megjelent, hogy az Alaptörvényben szereplő a család fogalmának meghatározása kirekeszti az azonos nemű szülőket és gyermekeiket. A 2009-ben bevezetett bejegyzett élettársi kapcsolat létrehozása fontos lépés volt Magyarországon az azonos neműek párkapcsolatainak elismerésében. Ugyanakkor az azonos nemű párok gyermeknevelésének kérdése továbbra is érzékeny és vitatott téma maradt.

Összegzőként a szivárvány családok esetében a magyarországi jogi keretek nem teszik lehetővé, hogy azonos nemű párok örökbe fogadjanak gyermekeket.

3.3.2. Segítő szervezetek és szakemberek szerepe

Ahogy minden ember és család számára szükséges jogi képviselő, és akár krízis esetén intézményi ellátás, vagy bármilyen életüket érintő problémának a kezeléséhez különböző szakemberek segítségére, akik diszciplináris aspektusból közelítik meg a problémakört. Szociálpedagógusként a fő feladataink közé tartozik a családgondozás, amibe minden egyes családtípus, így a szivárvány családok is beletartoznak. Fontos feladat, hogy a családok társadalomba való integrálásában segítséget tudjanak nyújtani, hogy az esetleges nézeteltérés során megfelelően tudják az esetleges konfliktuskezelést végrehajtani, a nehézségeik esetében pedig a problémamegoldással tudják őket támogatni. Ezenkívül a megfelelő szakemberekről való tájékoztatásban is nagy szerepet tölt be egy szociálpedagógus, hogy legmegfelelőbb szakemberhez tudja delegálni.

A családsegítő szolgáltatások és a családon belüli diszfunkciók kezelése összetett és több rétegű terület, amely számos szolgáltatást és feladatokat foglal magában. Ezek a szolgáltatások a családok szociális, érzelmi, és támogatási rendszerére koncentrálnak, elsősorban a családsegítő központok (későbbiekben: Központ) feladatai. A Központ feladatai közé tartozik az intézményi szociális szakemberek segítségével nyújtanak tanácsadást, mediációt és kríziskezelést. Ezek célja a családok erősítése, a problémás helyzetek megoldása és a megfelelő erőforrásokhoz való hozzáférés biztosítása. Például egy szülői kompetenciákat fejlesztő program a gyermeknevelés nehézségeinek kezelésében, vagy akár a gyermekvédelmi intézmények is szívesen segítenek abban, hogy a szülők jobban megértsék, hogyan tudják gyermekük jólétét megfelelően biztosítani (Bognárné, 2014; Hegedűs, 2016).

Sok családsegítő központ nyújt pszichológiai tanácsadást a családtagoknak, különösen, ha szenvedélybetegségekkel vagy mentális betegségekkel küzdenek. A mentális egészség problémái komoly diszfunkciókat okozhatnak a családi életben, a kezelés nélkülözhetetlen az együttélés szempontjából.

A családsegítők nagy hangsúlyt fektetnek a gyermekvédelemre. Ez magában foglalja a gyermekek elhanyagolásának, bántalmazásának felismerését, és olyan intézkedések bevezetését, amelyek biztosítják a gyermekek védelmét. A gyermekek mentális és érzelmi jólléte kritikus, mivel a diszfunkcionális családi környezet hosszú távon káros hatással lehet fejlődésükre.

A családon belüli konfliktusok, különösen válási helyzetekben, gyakran igényelnek mediációt vagy terápiás segítséget, hogy a családtagok közötti feszültségeket enyhítsék. A mediáció segít

megoldani a szülők közötti jogi és érzelmi vitákat a gyermekek érdekében, valamint az újonnan kialakult családi struktúrák, például mozaikcsaládok kezelésében is hatékony (Jordan, 1972).

A szegénységgel küzdő családok számára különböző szociális támogatási programok rendelkezésre állnak, mint például lakhatási segélyek, élelmiszerbankok, vagy munkaerőpiaci képzések. Az anyagi problémák gyakran előidézik a családi diszfunkciók megjelenését, és ezek kezelése fontos része a családsegítő szolgáltatásoknak.

Krízishelyzetek, mint például családon belüli erőszak vagy súlyos anyagi problémák esetén, a családsegítő szolgálatok sürgősségi beavatkozást nyújtanak. Ezek lehetnek menedékházak az áldozatok számára, jogi segítség vagy pénzügyi támogatás. A családszociológiai kutatások és a családsegítői feladatok tehát szorosan összefonódnak, mivel a családokban megjelenő diszfunkciók kezelése nagyban hozzájárul a társadalom egészséges működéséhez. A korai beavatkozás, a támogatási rendszerek és a prevenciós programok segítenek abban, hogy a családok stabilabbá váljanak, és jobban tudjanak szembenézni a nehézséggel (Virág, 2009).

A szivárványcsaládok számára különböző szervezetek biztosítanak támogatást az élethelyzetek során felmerülő szükségletek esetén. Ezek közé a szervezetek közé tartozik a Szivárványcsaládok Átmeneti Otthona, a Szivárványcsaládokért Alapítvány és a Háttér Társaság is.

4. Kutatás

4.1. Kutatás bemutatása

Kutatásomban fontos kérdésként fogalmazódott meg, hogy a szivárványcsaládok esetében a szülői szerepek hogyan változnak, hogyan képesek megfelelni a hagyományos szülői szerepeknek. Kérdésként fogalmazódott meg az is, hogy ezekben a családokban a gyerekek esetében több szükséglet jelenik-e meg, s ha igen, akkor ezeket hogyan tudják a szülők kielégíteni. A szocializáció folyamatában betöltött esetleges szerepváltozás ugyancsak kérdéses lehet, hiszen a klasszikus nemi szerepek változhatnak, és a további szocializációs színterekkel való kapcsolatukat (óvoda, iskola) a sajátos helyzetük befolyásolhatja. A családi háttér kialakítása felveti annak kérdését is, hogy a szivárványcsaládokban a gyermekneveléshez szükséges környezet miként kerül kialakításra, és a gyermeknevelési folyamatban – a klasszikus

nemi szerepek szerinti – munkamegosztás hogyan változik. A család – legyen az bármilyen kicsi is – jellemzően nem elszigetelve, hanem egy nagyobb keretben, a rokonsági rendszerben helyezhető el. Így kutatásom során fontos kérdésnek tartottam azt is, hogy a szivárványcsaládok vizsgált tagjai esetében az őket kibocsátó család (szülők, nagyszülők, valamint testvérek) miként fogadták a gyermeknevelésnek a tényét, valamint milyen reakciókat váltottak ki a családtagokból, fordulhatnak hozzájuk esetleges problémáikkal vagy azok a családon kívülre, barátokhoz, más hasonló családok tapasztalataihoz kapcsolódnak inkább. A kutatás célja, hogy megismerjük a szivárvány családok működését, hogy milyen új helyzetekkel találják szembe magukat, a diszkriminációs nehézségekkel szemben a családban hogyan tudják megvalósítani a biztonságos közeg megteremtését a gyermekeik számára, továbbá, hogy ezekre a helyzetekre vannak-e problémamegoldási módszereik.

Még a kutatási kérdések és az eredmények bemutatása előtt fontos kiemelni, hogy vizsgálatom nem tekinthető reprezentatívnak. A téma érzékenysége miatt az alanyok felkutatásánál sokszor nehézségekbe ütköztem, az érintett személyek közül sokan nem szívesen nyilatkoznak. Emellett mivel egy szűk csoportot érint a téma, ezért különböző módokon próbáltam velük felvenni a kapcsolatot, ezek közé tartozik a szakemberek segítsége, valamint különböző szervezetek bevonása. Az elemzésnél nyolc személy válaszait fogom kiértékelni, amelyből 7 nő és 1 férfi.

Kutatási kérdések:

- Változnak-e a szivárvány családokban a hagyományos szülői szerepek, és megjelennek-e új funkciók ezekben a családokban?
- Hogyan biztosítják a szivárványcsaládokban élő szülők a gyerekek igényeinek kielégítését (érzelmi, szociális vagy társadalmi igények), és szembesülnek-e a gyerekek bármilyen diszkriminációval?
- Vannak-e eltérő mintázatok a szivárvány családokban élő gyerekek szocializációjában, és ha igen, ezek hogyan jellemezhetők?
- Milyen tapasztalataik vannak a szivárvány családoknak az intézményekkel (köznevelési, egészségügyi) kapcsolatban, és milyen módon befolyásolják ezek a korábbi tapasztalatok a családok működését?

- Milyen módon adaptálják a szivárvány családok a korábbi származási családból szerzett mintákat és tapasztalatokat, és milyen hatással van ez a család dinamikájára?
- Vannak-e nehézségek a gyermeknevelés során, és ha igen, honnan kapnak segítséget, hová tudnak fordulni? Véleményük/tapasztalatuk szerint a szivárvány család mivoltuk befolyásolja-e segítségnyújtás módját?

4.2. Kutatási eredmények

A kutatás elemzése során különböző szempontok alapján vizsgáltam meg az eredményeket, elsősorban az alanyok szociokulturális háttérét néztem meg, hogy hol születtek és mikor, mi a szülők iskolai végzettsége, valamint igyekeztem az alanyaim gyermekkorára vonatkozó jellemzőket is feltárni.

A következő szempont a másság kérdése volt, hogy a család, a barátok, a szűkebb és tágabb környezet, hogyan fogadta, mennyire tudtak nyíltan beszélni róla, mikor és hogyan tudták felvállalni a nemi identitásukat, a család vagy a tágabb környezet előtt. Vizsgáltam, hogy az identifikációt hogyan befolyásolta a másság felismerése, elfogadása, és hogy ebben a folyamatban milyen hatással volt az alanyok környezete.

A család kapcsán vizsgáltam a párválasztás sajátosságait, azt, hogy milyen lehetőségek és nehézségek voltak ennek kapcsán, illetve az alanyok párválasztási gyakorlatát.

Külön szempontként foglalkoztam a családalapítás jellemzőivel: miért vetődött fel ennek a kérdése, milyen motivációkat nevesítettek ebben a folyamatban, valamint ennek a segítő és gátló tényezőit.

A következő fontos szempont az volt, hogy hogyan reagált a nemi irányultságára a család és a külső környezet és hogyan alakult az intézmények hozzáállása a gyermek helyzetével kapcsolatban. Az intézmények előtt, ha a gyerek óvodás, iskolás, akkor mennyire transzparens a családi háttér vagy a gyerek védelme miatt a családi háttér intézményekkel történő ismertetése kevésbé volt törekvés az alanyok körében.

Végezetül pedig a családok mindennapi működését kívántam feltárni, a család belső működésével és a külső kapcsolatainak vonatkozásában.

4.2.1. Szociokulturális háttér

Az interjúalanyok szociokulturális háttere sokszínű képet mutat, amely jelentős hatással volt életútjukra és élettapasztalataikra, 34 és 44 éves kor között voltak. A szüleik iskolai végzettségeit tekintve közép- és felsőfokú végzettségűek voltak. Fontos szempont a születési évük is, hogy milyen társadalmi hozzáállás és nehézségek voltak az életükben, illetve a település is meghatározza, hogy a környezetük mennyire elutasító vagy elfogadó.

Az első interjúalany (későbbiekben: Alany1) egy 44 éves nő volt, aki 1980-ban született Balassagyarmaton. A szülei jelenleg nyugdíjasok, anyukája pedagógus, az apukája faipari mérnök, előtte a helyi erdészetnél dolgozott Balassagyarmaton, mindketten felsőfokú végzettséggel rendelkeztek. Az alany korábban közigazgatásban dolgozott, jelenleg pedig magántanárként dolgozik, különböző művészeti ágakat oktat, ezek közé tartozik például a zongora.

A második női interjúalanyom (későbbiekben: Alany2) Debrecenben született 1987-ben. Az anyukájának diplomája van, jelenleg már nyugdíjas, korábban főleg intézményvezető volt Családok Átmeneti Otthonában és Lakásotthonban. Az apukája építész volt, aki középiskolai végzettséggel rendelkezett, mindig Debrecenben éltek. Az alany a mentőszolgálatnál dolgozott a kislányuk születése előtt, azóta viszont a háztartásbeli.

A harmadik interjúalany (későbbiekben: Alany3) 1983-ban Budapesten született férfi volt, viszont gyermekkorában Törökbálinton élt a családjával. A szülei szakmunkásképzőt végeztek. Az alanynak már felsőfokú végzettsége van, jelenleg háztartásbeli és 41 éves, jellemzően projektmunkái vannak például lakberendezés és fotózás, ezekkel általában pár hét alatt vagy egy hónap alatt elkészül.

A negyedik interjúalany (későbbiekben: Alany4) Győrben született 1989-ben. Az apukájának főiskolai végzettsége van, az anyukájának középfokú és egy kórházban dolgozik. Az alany számos tanfolyamon szerzett képesítést, amelyek között megtalálható az életmentés, fitness- és spinning oktatói végzettség, valamint a baleset- és tűzvédelem területe. Továbbá közösségi média szakemberként és sportújságíróként szerzett minősítést. Jelenleg pedig egy egyetemen manager pozícióban dolgozik, 34 éves.

Az ötödik interjúalany (későbbiekben: Alany5) Debrecenben született 1991-ben. Az édesapjának egyetemi végzettsége van, az édesanyjának érettségije. Az alany jelenleg üzletfejlesztési vezetőként dolgozik, 33 éves.

A hatodik interjúalany (későbbiekben: Alany6) Budapesten született 1978-ban. A szülei orvosként végeztek. Az interjúalany is felsőfokú végzettséggel rendelkezik, közgazdász lett, 46 éves.

A hetedik alany (későbbiekben: Alany7) Budapesten született 1993-ban. Az édesapját nem ismeri, csak annyi információja van, hogy taxisofőr volt. Az édesanyja óvónői képzést követő tanítóképző főiskolát végzett, majd rajz- és alkotóművészeti tanulmányokat folytatott, így több területen is műveltséget és szakmai tapasztalatot szerzett.

A nyolcadik alany (későbbiekben: Alany8) Budapesten született 1991-ben. A szülei tanárként dolgoztak, azonban már az apukája videó készítéssel foglalkozik.

Az egyik interjúalany Budapesten született, azonban mind a nyolc alany a gyermekkorát városi környezetben töltötte. A vidéki és pesti szemlélet megjelent a szülők felfogásában és hozzáállásban is: „Ez a vidéki, konzervatív gondolkodás, nem is mondanám konzervatívnak, inkább félelemmel telinek, az ismerethiány miatti elítélés vagy elutasítás volt, ami sok éven keresztül így volt a családban.” (Alany1). A vidéki hozzáállás részben az ismeretek hiánya miatt, részben pedig a konzervatívabb hozzáállás miatt kevésbé elfogadó: „A párom családjával kicsit nehezebb, ők vidéken laknak és ott ugye kicsit más az elfogadás, vagy kicsit más így a gondolkodás.” (Alany8). Az interjúalanyok értelmiségiek, és életkoruk alapján középkorúnak tekinthetők.

4.2.2. Másság kérdése

Az elfogadás mértéke jelentősen eltért az alanyok életében. Egyikük szülei az első sokk után támogatóvá váltak, de ez egy hosszú folyamat eredménye volt. Egy másik alanynál az elfogadás nehezebben alakult ki, és évekig tartó küzdelem árán sikerült a családjában és a baráti körében is elérni a megértést. A harmadik interjúalany számára az elfogadás különösen nehéz volt egy konzervatív családi háttér miatt, amelyben a másság témája hosszú ideig tabunak számított.

Kezdetben, az 1990-es években önmaguk se voltak tisztában azzal, hogy pontosan mi is zajlik bennük, mert a közgondolkodásban szó se volt a másság kérdéséről. „nagyon-nagyon limitált volt az a közeg, ahonnan információt lehetett szedni...” (Alany6). Habár jogilag ekkor már nem számított bűncselekménynek a homoszexualitás, azonban még a közgondolkodás elég mereven vélekedett a másság kérdéséről. A negyedik interjúalany gondolataival élve beletelt néhány évbe míg "tisztába jöttek" magukkal az érintett személyek. „Egész egyszerűen teltek az évek és

pont a héten jutott eszembe, hogy egy filmet láttam a tv-ben, amiben volt egy leszbikus szál, ez indította el a gondolataim ez irányba, ez nyitotta meg.” (Alany2). „mindig is tudtam, hogy valami nem stimmel, mivel nem volt információ, nem volt az iskolában ilyen felkészítés vagy valami így nehéz is volt ezt elfogadni.” (Alany3). Önmagukkal kapcsolatban „több időre volt szükségük, amire rájöttek, hogy pontosan mi is van bennük”, mert mindig érezték, hogy másak, de az alanyok fiatalkorában az internet hiánya miatt nehéz volt a tájékozódás, valamint „az emberek se szívesen beszéltek róla”, vagy „nem volt megfelelő ismeretük hozzá”. Ha önmagukban felmerültek kérdések az alanyoknál, akkor se merték azokat feltenni, mert a közvélemény hozzáállása nagyban befolyásolta, hogyan is gondolkodtak a másságukról. A hatodik interjúalany a Pesti Est folyóiratban találkozott először a leszbikusság kérdésével egy hirdetés formájában.

Az első alany fiatalabb korában sejtette, hogy vele „valami van párkapcsolatügyileg”, de nem tudta megfogalmazni, nem érdekelték soha a fiúk, úgy gondolta „valami baj van velem”, de ezeket a kérdéseket sose merte feltenni, mert nem merült fel a közgondolkodásban se, ő maga se volt vele tisztában. Akkoriban megnézett egy mozifilmet, aminek hatására elindult benne az a felismerés, hogy „nincs velem semmi baj”. Említette, hogy volt egy internetes ismerkedési lehetőség, lányoknak és fiúknak is, a „pride.hu vagy hasonló”. Ez 2000-es évek elején volt, akkor huszoneves volt. Társkereső hirdetések voltak, amiket olvasott, ő is adott fel erre az oldalra. „a vidéki, konzervatív gondolkodás, inkább félelemmel telinek, az ismerethiány miatti elítélés vagy elutasítás volt, ami sok éven keresztül így volt a családban.” (Alany1). A nővérének „a felfogása elég zárt, egysíkú, másvilág” egy keresztény iskolában dolgozott, ott tanított. Azt mondta az alany, hogy „neki ez nagyon furcsa, nem tudja, hogy fogja elfogadni”. Szerinte „fontos szerepük van az edukálásban.” (Alany1). Az alany álláspontja szerint az azonos nemű pároknak fontos szerepük van abban, hogy a szülőket edukálják a másság tekintetében.

A második alany szerint a másságra nem egy pillanat alatt döbbsen rá, hanem valahol a szíve mélyén mindig is tudta. Miután felvállalták a nemi irányultságukat, akkor összességében a másság kérdése szempontjából szinte minden interjúalanyál pozitívan reagált a baráti környezet, ők nagyon elfogadóak és támogatóak voltak. A szülők hozzáállását is befolyásolta az, hogy mennyire nem voltak tájékozottak, ahogy azt az első interjúalany ki is emelte.

„a barátaim és a családom is jól fogadta, de az anyukám sajnálta, hogy nagyon nehéz életem lesz”. „Konkrétan sehol nem bántották soha, de egy ilyen jó tanács mindenhol elhangzott.” (Alany2). Ezt a féltést, a környezettől való megóvást mindig tanácsként fogadta az alany. A

negyedik interjúalany a nemi identitásával kapcsolatban először a legjobb barátnőjével beszélt. Megosztotta, hogy miután a barátainak elmondta, nagyon sok támogatást kapott és elkezdett megnyílni feléjük. A munkahelyi környezet hozzáállása eltérő módon jelent meg, az első két interjúalany életében megjelent az elutasítás valamilyen formája. Az első alanynál el kellett volna titkolnia az életét, így ő úgy döntött, hogy otthagyja a munkahelyét. A második alanynál pedig nem vele kapcsolatban tapasztal elutasítást, szimplán az azonos nemű párokkal kapcsolatban volt egy negatív vélemény az előző munkahelyén.

„abban az időben nehéz volt. Egyrészt maga a felismerés. Mindig is tudtam, hogy valami nem stimmel, mivel nem volt információ, nem volt az iskolában ilyen felkészítés vagy valami, így nehéz is volt ezt elfogadni.” (Alany3). 18-19 éves lehetett, amikor először „el mertem mondani az akkori legjobb barátomnak”. „Halálosan rettegtem a választól” (Alany3), de miután azt tapasztalta, hogy jól fogadta azt követően már könnyebb volt mások előtt is beszélni róla és felvállalnia önmagát, „ha már van egy ilyen jó élménye az embernek, akkor utána már könnyebb már másoknak elmondani” (Alany3).

Az alanyok számára eleinte nehéz volt a különböző tényezők miatt saját maguk nemi identitásáról információkat szerezniük, aminek az oka egyrészt az ismeretek hiánya, másrészt az internet hiánya és hogy a közgondolkodásban a másság nem a mindennapok része volt. Az alanyok között előfordult, aki félt másoknak beszélni róla vagy úgy érezte, hogy valami nincs rendben vele. De amint elkezdtek róla beszélni másoknak, bejött az internet és egyre több információra tettek szert, hogy nem egyedül vonzódnak az azonos neműek iránt, akkor a saját nemi irányultságukat is könnyebben tudták kezelni, a harmadik alany gondolataival élve „könnyebb már másoknak elmondani”. „nagyon hamar tudatosult bennem. Tízen párévesen, de akkor még ezt így elnyomtam, nem foglalkoztam vele...” (Alany8).

4.2.3. Elfogadás

A nemi irányultságukkal kapcsolatos elfogadás kérdése mindegyik alany életében másképp jelent meg, valakinek egyszerűbb volt az út és az első pillanattól fogva elfogadást tapasztalt, valakinek hosszú út vezetett odáig, hogy elfogadtassa önmagát. Több alanyuk sikerült az édesanyjával elfogadtatni a helyzetet az új párja miatt, de végső soron mindegyik interjú alanyuk a családjuk elfogadta őket, kinek hosszabb, kinek rövidebb időn belül. A családjukban megjelenő elfogadás befolyásolta az alanyokat abból a szempontból, hogy mennyire vállalták fel önmagukat és a nemi irányultságukat.

„a barátaim mindig mellettem voltak ebben, de küzdelem az fokozatos volt. Volt olyan stádium, hogy tabu volt a magánéletem, de mindig hazamentem minden hétvégén. Volt, hogy ritkábban mentem haza, akkor felhívtak, hogy hol vagyok. Elmondtam, hogy egy barátnőmmel, akkor letették a telefont. Egy ilyen állandó elutasítás, nekem meg a megfelelni vágyás, meg az önálló élet küzdelme.” (Alany1).

A második interjúalany a személyiségére hivatkozott, hogy abból kiindulva ő kissé zárkózottabb, kevésbé bátor, hogy másokkal szembe felvállalja önmagát. Az apukája elutasítóbb volt és az alanyt azért nem éri sokszor negatív véleményt, mert konfliktuskerülő, „akin érzem, hogy ellenem van, annak nem mondom el. A párom más, mert megy és mondja, de nagyon jól teszi és irigylem, csak én nem vagyok ilyen bátor, emiatt sok rossz nem ért, mert éreztem hol lehet elmondani és hol nem.” (Alany2). A munkahelyén tapasztal egy kismértékű megbélyegzést, ami miatt nem meri felvállalni a nemi irányultságát. Ez az elutasítás alapvetően az azonos nemű párokra irányul, viszont emiatt aggodalmak vannak, hogy róla milyen véleményt alkotnának, ezért nem osztja meg a nemi identitását.

A harmadik alany a barátai elfogadóak voltak, illetve „elkezdttem szelektálni az ismerőseim között. Úgy voltam vele, hogy aki nem elfogadó és nem fogad el az nem is szeret és nincs rá szükségem. Ugyanezt elkezdtem a családtagjaimmal is.” (Alany3). Számára az is egyértelmű volt, hogy munkahelyén se szeretne titkolózni. Tudatosan akar kialakítani egy olyan környezetet maga körül, amelyik elfogadó vele szemben. Ez felveti annak a kérdését is, hogy mennyire tekinthető ez önkorlátozásnak, hiszen így az ismeretségi körét szűkíti le és alakítja át, nem pedig az elfogadás tekintetében próbál változást elérni.

A negyedik alany elmondta, hogy a barátai mindig is elfogadták, a családjánál volt "egy-két kör", de már minden rendben van. Eleinte mindenkivel, de főleg az édesanyjával voltak nézeteltérései, de már "elrendeződtek a dolgok" (Alany4).

„Az elején amikor elmondtam nekik én...15 éves voltam. Akkor totálisan kiakadtak...az édesanyám pszichológushoz is elvitt...”. A barátokkal kapcsolatban pedig azt nyilatkozta, hogy „igazándiból ők engem szeretnek”. „Észrevettem egy csomó viselkedésemet meg kell változtatnom vagy el kell rejtenem ahhoz, hogy így elfogadást nyerjek...” (Alany5)

A hatodik alany az édesanyja egy megoldandó problémát látott ebbe, hogy lehet valahogy korrigálni. „az ilyen közelebbi barátaim full elfogadóak voltak...” (Alany7). „Nem kaptam egyébként soha úgymond elutasítást emiatt...” (Alany8).

Az interjú során az alanyok pozitívan nyilatkoztak az elfogadásról, de ahogy mélyebben belemerültünk a témába, rámutattak a kihívásokra is, amelyekkel szembe kellett nézniük. Két alany munkahelyi diszkriminációval találkozott, bár enyhébb formában. Három interjúalany édesanyjával került konfliktusba, de idővel „rendeződtek a dolgok”. Az interjúalanyok először barátaikkal osztották meg a nemi irányultságukat, akik támogatóan álltak melléjük és segítettek a felfedezésben.

4.2.4. Párválasztás

A párkapcsolatok kialakítása minden alany számára különböző módon valósult meg. Az egyik alany számára a párválasztás során az érzelmi stabilitás és a közös értékek váltak a legfontosabbá, míg másuk az internetes társkeresés lehetőségeit kihasználva talált rá első párjára, ami számára az önelfogadás kulcsmomentuma volt. A harmadik alany kapcsolatai során a közös érdeklődés és az értékrendek harmóniája játszott szerepet, ami természetes módon vezetett hosszú távú kapcsolatok kialakulásához.

Az alanyok álláspontja szerint nem volt egyszerű az ismerkedés, eleinte az internet hiánya megnehezítette mindezt, de utána szinte mindannyian kipróbálták az online ismerkedést, illetve bárókba is jártak, de ezek több esetben nem tudatos keresések voltak, inkább csak „egymásba botlottak”. Kezdetben megnehezítette a párválasztást az is, hogy nem volt infó, nem volt csatorna és nem volt információjuk arról, hogy hol van akármilyen találkahely vagy bármi, mindezekről időről-időre szereztek tudomást. Eleinte kipróbálták ellentétes neművel az ismerkedést, de néhány alkalom után rájöttek, hogy ez nem fog működni közöttük. Összességében próbálta a helyzetet/gondolatait/érzéseit a társadalmi normák irányába terelni, megfelelni az általánosan elvárt viselkedési módoknak, de ez valójában nem sikerült. Az alanyok ezeknél a „próbálkozásoknál” szembesültek a leginkább a saját nemi identitásukkal. A legtöbb esetben nem voltak konkrét szempontok az ismerkedés során, általában a rossz tapasztalatok után voltak kizáró okok, hogy milyen emberrel nem szerettek volna utána kapcsolatot létesíteni. Az értékrendszer volt a fő mérvadó, hogy hasonlóan gondolkodjanak a világról.

Az első alany úgy nyilatkozott, hogy a közös érdeklődés volt, ami összehozta a párjaival, de ez véletlenül történt, nem szándékosan. Azzal van az ember jól, akivel hasonló értékeket képvisel, ez kiderül, megérzi az ember. Nem tudatosan, hanem természetesen alakult. Nehéz volt az ismerkedés, mert eleinte a 1990-es években még az online ismerkedés nem jelenet meg, de azt

követően azt mondja „szerencsém volt” (Alany1). Az első barátnőjén keresztül került kapcsolatba a többi leszbikus emberrel, társasága társaságával és így tovább. A mostani párját teljesen véletlenül egy civil közegben ismerte meg, nem kifejezetten meleg közegben. Csak pár éve volt ebben a közegben. „Kicsit olyan volt, mintha lenne ez a világ, a leszbikus nők köre, illetve a másik világ. Nehéz volt ezt összeegyeztetni.” (Alany1). Az interjúalany elmondásai alapján olyan volt, mintha lett volna a közösség számára, ami egy teljesen más világot jelentett volna számára.

A második alany a férfiak esetében tudatosan nagyon jó embert választott, aki bármit megtesz érte és jó élete lehetne mellette. Soha nem tartott az érdeklődése két randinál tovább egy férfival se, úgyhogy sejtette, hogy „ez a vonal nem fog működni”, mert a férfiak iránt hamar elvesztette az érdeklődését. „A férfiaknál ésszel gondolkoztam, hogy milyen legyen, a nővel az első komoly kapcsolatnál egyáltalán nem. Abban az esetben csak az volt, hogy tetszett és utána jött a szeretet, szerelem, de nem értékeket keresett benne.” (Alany2). Akkor fiatalon ebbe belement és nem gondolkozott, csak azt nézte, hogy milyen jó, most már 30 év körül át szeretné gondolni, hogy milyen ember is kell és milyen nem és akkor jött a jelenlegi párja, nála szerencsére minden megvolt, szerelem is és nagyon sok fontos érték, ami fontos volt az alanynak.

A harmadik alany 21-22 éves korában jött be az internet, akkor már eltudott kezdeni beszélgetni másokkal, előtte azonban online nem volt lehetősége az ismerkedésre. De nagyon lassan és nagyon nehézkesen, volt valaki, akivel találkozott, aki mondta, hogy van a Capella nevű hely, amit később felkeresett. A Capella-ban férfiak tudtak ismerkedni egymással. Ezen a helyen volt egy fiatalember, akivel megismerkedett, viszont most utólag tudatosult benne, hogy olyan volt, mintha az apjával élt volna. Ugyanúgy elvitte a pénzt, nem volt hajlandó dolgozni, éppen nem ivott, ez volt az egyetlen, amiben nem hasonlítottak, de minden más stimmel. Ma már normálisnak tűnik, hogy vágnak az azonos neműek párkapcsolatra, akkor nem sok lehetőségük volt a párkapcsolatok kialakítására. Aztán a másodiknál azt már tudta, hogy mit nem akar. Arra vágyott, hogy legyen egy normális egzisztenciája, okos, intelligens, tanult valaki legyen, aki megbízható. Leginkább a belső volt, amit fontos volt számára, de volt pár külső tulajdonság is. Tudta, hogy mi tetszik, leginkább a belső értékek voltak nagyon meghatározóak számára. Volt egy Gay Romeo oldal, az volt az egyetlen meleg társkereső, onnan 1-2 randin volt. Utána pedig volt egy srác, akinek nagyon tetszett, elhívta egy partira, ahol ő volt a házigazda. Amikor elment, akkor a házigazdának a barátja megtetszett neki és jelenleg is ő a párja. Véleménye szerint mázlija volt, mert minden olyat megtalált benne, amit szeretett volna. Ő is szeretett volna gyereket, hasonlóan gondolkoztak nagy dolgokról, de sok mindenről másképp gondolkoztak

vagy más volt a véleményük, leginkább a megoldáshoz vezető út. Az alapvető értékekben egyetértettek.

A negyedik alany elmondta, hogy Londonban nagyon nehéz volt az ismerkedés mert „nagyon rohanó ott a világ, az embernek nincs ideje semmire, egyfolytában dolgozik és nagyon nagy, ugyanakkor nagyon kicsi a "merítés"”. Elmondta, hogy Londonban egy olyan hely van, ahol „saját ízlésemnek megfelelő emberekkel tudtam ismerkedni” (Alany4), a többi inkább „vegyes és fiús bárok”. Miután kiköltözött Londonba sok ideig az volt a meglátása, hogy nem magyar párt szeretne magának. Az alany elmondta, hogy alakított már párkapcsolatot lengyel, portugál és sok más nemzetiségbe tartozó személlyel is. Az alany egy idő után inkább olyan társat keresett, aki hasonló értékekkel rendelkezik, mint ő, származástól függetlenül, inkább az értékrendszer volt számára a meghatározó, hogy hasonló értékek legyenek lényegesek számukra, hogy hogyan állnak a pénzhez, a családdhoz, hogy legyen az embernek jövőképe, legyen intelligens, legyen végzettsége és elmondta, hogy nem feltétlen diplomás embert keresett, csak egy olyat, akivel hasonló szellemi szinten vannak és végül egy magyar nőt sikerült találnia magának. A jelenlegi partnerével a Tinderen ismerkedett meg.

„Megláttam benne azt, hogy én hova akarok eljutni és láttam azt a nőt...egy motivált erős nőt, aki...akinek már van család, egzisztencia...megvan az a kellő komolyság ...és mellette tud érzelmet adni és gyengédséget és ez volt számomra az ideál...” (Alany5).

„A terápia előtt jellemzően nem leszbikus lányokat választottam, általában vagy konfliktusos volt a kapcsolat vagy nem vállalták fel a kapcsolatot és akkor titokba tartották, ez a terápia előtti időszak volt. Aztán mondom a 10 év pszichodráma meg ilyen egyéni terápiának köszönhetően, akkor direkt célzottan olyan közegbe mentem... Tehát igazából akkor az volt bennem a legfontosabb szempont, hogy olyasvalakit szeretnék, aki önazonos, hasonlóan önazonos magával, tehát hogy nem kell rejtegetni.” (Alany6). (Az alany 10 évig terápiára járt, hogy fel tudja dolgozni a problémákat.)

Közben nagyon próbáltam lányokkal kapcsolatot létesíteni, ez rosszul ment. Volt egy távkapcsolatom öhm...meg mindig úgy éreztem, hogy kell lennie kapcsolatomnak valamilyen hím nemű egyeddal, hogy ez legitimáva legyen, hogy az igazából az a vége, hogy izé szaporodni kell majd meg előbb-utóbb kell egy férj.” (Alany7).

„Személyesen szerintem elég nehéz az ismerkedés, nyilván lehet bulikba meg én fociztam, ott nyilván a csapatokon belül meg ilyesmi, meg igazából nem is ilyen focista lányt kerestem

magamnak. Nem ez a típus volt, ami megfogott. Úgyhogy így a végére már csak a tinder maradt.” (Alany8).

Az ismerkedés folyamata mind a nyolc interjúalany számára komplex volt, különösen az internet hiánya miatt és a társadalmi megítélés miatt. A párválasztás során nem voltak előre meghatározott szempontjaik; inkább rossz tapasztalataik révén alakultak ki a preferenciáik. Két alany számára a legjobb ismerkedési lehetőségeket egy-egy közösség kínálta.

A társválasztás az azonos nemű pároknál alapvetően hasonlóképp történt, mint a heteroszexuális embereknél: „Aztán a másodiknál azt már tudtam, hogy mit nem akarok.” (Alany3). Az interjúalanyoknál a legfontosabb az értékrendszer volt.

4.2.5. Családalapítás jellemzői

A hagyományos családokban megjelenő funkciók közül a reprodukciós funkció eltérő módon jelenik meg a szivárvány családok esetében. Két azonos nemű személy Magyarországon örökbefogadás útján, valamint inszemináció segítségével tudnak gyermeket vállalni. Két alany mindig is szeretett volna gyermeket, egész életükben tudták, hogy szeretnének, csak azzal nem voltak még tisztában, hogy ez hogyan fog megvalósulni. Egy alanyban hamarabb tudatosult, mint a párjában, egy másik alanynál pedig először a párja szeretett volna és benne később fogalmazódott meg.

A családalapítás minden alany életében tudatos döntések eredménye volt, amelyeket alapos megfontolás és tervezés előzött meg. Egyikük egyedül vágott bele a gyermekvállalásba, miközben a baráti támogatás kulcsfontosságú volt számára.

Az első interjúalany először ellenállásban volt, évekig nehéz volt elfogadnia a nemi identitását, az alany családja és a velük való kapcsolata miatt. Az alany évekig tartott, amire elfogadta a másságát és ez „elég nagy dráma az életutamon” (Alany1). Nehéz volt bízni abban, hogy a gyermeke elfogadó környezetben tud majd felnévelkedni, nem pedig egy elutasító közegben. Azt végig kellett gondolni, hogy a gyermeknek két anyukája lesz, hogy a magyar törvények szerint legalisan nem tudnak gyermeket vállalni. Álláspontja szerint „nem könnyű azonos neműként gyereket vállalni, ennek a kihívásai, hogy mit fognak szólni az óvodában, az iskolában”, ezeket mindet előre végig kellett gondolniuk. „A gyerekvállalás gondolatától 3 évig tartott, hogy ezeken átrágjuk magunkat, jártunk párterápiára is, hogy a bennem lévő gátakat és aggodalmakat megszüntessék.” (Alany1). Az, hogy szerető és támogató közegben vannak

nagyon fontos volt, valamint, hogy a környezetükben senki nem bántja őket. Az azonos nemű pároknál tudatos végig gondolás történik, nem úgy, mint hetero pároknál, hogy bármikor „becsúszhat egy gyerek”.

A második alany csecsemőotthonban dolgozott 19 és 25 éves kora között. Gyerekekkel volt mindig. Volt is egy kedvenc gyereke, és elgondolkozott azon, hogy őt örökbe fogadná-e, de mikor örökbefogadható lett akkor már egész nagy volt, 5 éves. Nagyon ragaszkodtak egymáshoz. Az alany családja volt az ő családja is addig, de valahogy akkor úgy gondolta, hogy szegénynek így is annyi sérülése van, hogy lehet, hogy egy átlag család jobb neki, az életébe nem hozná be, hogy még ezzel is meg kelljen küzdenie. Ott gondolkozott először, hogy anya legyen, konkrétan az ő anyukája. Azonban figyelembe vette az alternatívákat és amellett döntött, hogy nem fogadja örökbe. Ezt követően lett egy hosszabb párkapcsolata, ahol szeretett volna szintén gyermeket vállalni, de a volt párja nem tett semmilyen lépést ennek az ügynek az érdekében. A volt párja a nemi irányultságát se vállalta fel a környezete előtt, nagyon megromlott közöttük a kapcsolat, nagyon sokat veszekedtek egymással. Az alany végül pedig úgy döntött, hogy véget vet a kapcsolatnak, így nem is vállaltak gyermeket.

A harmadik alany tudta, hogy szeretne gyermekeket csak azt nem, hogy milyen formában fog ez megvalósulni. Fiatal korában azt gondolta, hogy lesz neki egy felesége, lesznek gyerekei és majd a „perverz vágyait hétvégente kiéli valahol” (Alany3) és működni fog. „Nem működött, de nem is próbáltam” (Alany3), mert az első barátnőjénél már érezte, hogy neki ez nem fog működni és semmilyen vonzalmat nem érez a nők iránt. Utána mikor fiúkkal ismerkedett, akkor az első párkapcsolatában nem tudta volna elképzelni, hogy gyereke lesz, ezért egyszerűbb volt, hogy azt mondogatta nem is kell gyerek, de titkon mindig is akart, de ez annyira lehetetlennek tűnt, hogy reális esélyt nem látott rá. Egy fiókba elrakta, de aztán jött a párja és kiköltöztek és látták, hogy kint egyébként ez megoldható és mások is vállalnak, akkor felmerült benne újra a gondolat. 25-26 éves korában kezdtek el aktívan tenni azért, aktívan beszélni róla és tervezgetni.

A negyedik interjúalanyban akkor fogalmazódott meg a családalapítás gondolata, amikor 3-4 éve voltak együtt a párjával.

„Mindig is szerettem volna gyereket. Akármennyire is fiúsabb típus voltam, de mindig is szerettem volna gyereket, mindig is vágytam családra, soha nem volt bennem kérdés, hogy nekem legyen akármi is az út ide” (Alany5).

„Nekem nem volt meg a fejemben, hogy én szeretnék anyuka lenni, gyereket szülni. Egészen sokáig, 30- harminc valahány éves koromig meg voltam róla győződve, hogy nem lesz

gyerekem és nem azért, mert azt mondtam, hogy kizárt, hogy nekem gyerekem lesz, csak mivel én nem gondoltam, hogy szülök és nem volt olyan tapasztalatom.”, „mi az elejétől kezdve beszéltünk erről és én abszolút támogattam, örültem neki, hogy így mégis csak lesz lehetőségem rá, mert én nem biztos, hogy bevállaltam volna, sőt hát nem vállaltam volna be, hogy én szülöm meg.” (Alany6).

„Körülbelül 4 éves voltam. Ez egy ikonikus kor ... és a lényeg megkérdezték hány gyereket szeretnék és én feltartottam mind a két kezemet így és lehet, hogy kettőt jelent mert ez ugye a szám...a szám négyévesen ez az egyetlen szám, ami bárkit is érdekel” (Alany7).

„Az elején igazából, mikor még nem nagyon tudtam elfogadni magam és ezt az egész dolgot, akkor még úgy voltam vele, hogy úristen nekem nem lehet gyerekem”, „De, hogy ezt így elfogadtam kb. olyan huszonévesen. Mindig szerettem volna gyereket, ezért szerettem volna akkor, amikor nem fogadtam el magam, akkor inkább próbálkoztam férfiakkal lenni, hogy akkor jó lesz és lesz családom, de hogy ez nagyon nem működött. Huszonkettő- három éves koromban már sikerült ezt így nagyjából elfogadnom és akkor onnantól ezt is így utána olvastam.” (Alany8).

Az interjúalanyok különböző időpontokban kezdtek el gondolkodni a családalapítás lehetőségéről. Azok, akik még nem kezdték el ezt a folyamatot, korábban nem gondolták, hogy nekik is lehetőségük lehet a gyermekvállalásra. Az első alany számára családján belüli elfogadottság kivívása volt szükséges, miközben a második és harmadik alany már korábban is szerettek volna gyermeket, de a megvalósítás módjáról még nem voltak biztosak a jelenlegi párjukkal. Az első és a negyedik alany számára a családalapítás a jelenlegi partnerükkel való kapcsolatukhoz kötődik, és azóta kezdtek el foglalkozni ezzel a lehetőséggel. Az utóbbi hasonlóan jelenik meg, mint a hetero pároknál.

4.2.6. Gyermekvállalás kérdése

A mindennapok szervezésében az alanyok kiegyensúlyozott életvitelre törekedtek. Egyikük rugalmas munkaidővel biztosította, hogy a gyermeke napi rutinját zökkenőmentesen szervezhesse. Másik alanyuk a házimunkát és a gyermeknevelést megosztotta a párjával, és a mindennapok részévé tette a közös tevékenységeket. A harmadik alany számára a gyermeknevelésben a biztonság és a szeretet állt a középpontban, és igyekeztek olyan elfogadó környezetet teremteni, amelyben a gyermek természetesnek élheti meg családjuk különleges szerkezetét.

A 8 interjúalany közül a gyermekvállalás módjait tekintve 1 pár fogadott örökbe gyermekeket, a másik 7 páros pedig inszemináció segítségével termékenyültek meg. Magyarországon a jogszabályi háttért figyelembe véve nem tudnak azonos nemű párok közösen gyermeket vállalni. Ennek ellenére ezt néhány módon mégis meg tudják valósítani, például, ha hivatalosan az egyik fél fogad örökbe gyermeket, illetve, ha külföldön magánklinika segítségével vagy „házi módszerekkel” mesterséges megtermékenyítésben vesznek részt. A mesterséges megtermékenyítéshez szükséges megfelelő donor megtalálásához online platformokat kerestek fel. Volt, aki barátokon, ismerősökön keresztül, illetve a Háttér Társaság segítségével jutottak hozzá információkhoz. Végig jelen van az életükben az elfogadás, sose találkoztak elutasítással, csak elfogadással, kivéve az egyik alany, aki a munkahelyén találkozott az elutasítással. Minden egyes alanynak támogató családi háttere volt a gyermekvállalás szempontjából, amikor megtudták, hogy családot alapítanak. Először a meglepettség volt jellemző, mert nem gondolták volna, hogy valamilyen módon lehetséges lesz. A gyermekvállalás a családjukhoz közelebb hozta őket és valamennyire elősegítette az elfogadást is. Előfordult, hogy a család a homoszexualitás kimondásánál még elutasító volt, azonban a gyermekvállalást már támogatták. Az első alany esetében az anyukájával évek teltek el, amire sikerült elérnie a jelenlegi kapcsolatukat. A második alany anyukája nagyon jól fogadta, az apukája volt egy kicsit nehezebb eset, de ő is elfogadta. A harmadik alany esetében az anyukájának azért voltak nehézségek, mert a jelenlegi párja nem fogadja el őket. A negyedik alanynál pedig nem jelent meg elutasítás.

Az első alany a párjával azt az utat választotta, hogy spermadonor segítségével inszeminációval vállalnak gyermeket és a párja fogja megszülni. Az életkoruk, ami sürgette őket, hiszen 42 évesen már egyre kockázatosabbá vált a gyermekvállalás. A mesterséges megtermékenyítés esetükben külföldön történhetett meg, ezért egy dániai magánklinikát kerestek fel. A nőgyógyászuk már nagyon régóta egy magánorvos, mindent tud róluk. Nagyon fontos volt végig, hogy mindenhol igazat mondjanak, nem akarják eltitkolni a gyerekük sorsát. Voltak háromszor Dániában, viszont az Európát is sújtó Covid járvány miatt, nem tudták a folyamatot befejezni. A legelső barátnője is –akivel párkapcsolatban volt – akkor kezdte el a párjával a gyermekvállalás folyamatát, tőlük tudták meg egy magyar magánklinikának az elérhetőségét, ahol végül is folytatták tovább az utat. Végül sikerült és 2021-ben született a fiuk. Fontos volt nekik, hogy ennyi segítő és támogató ember vette őket körül. Szülés felkészítőre jártak, a csoportban is vállalták, hogy ketten nőként vállalnak gyereket. Végig jelen van az életükben az elfogadás a mai napig, sose találkoztak elutasítással. Mindenki a gyerek érdekeit nézi. A védőnő

református, vallásos ember és neki sincs semmi problémája. Akikkel ők találkoztak a gyerek kapcsán, ott mindenhol csak jósággal találkoztak. Az ő családjában, főleg az anyukájában félelem volt, hogy nem lehet gyereke, de amint megtudták, hogy gyermeket szeretnének vállalni, akkor megnyugvás volt. A párját ismerik és szeretik. A nővérének voltak nehézségei az elfogadás tekintetében, azonban ma már ott tartanak, hogy alig várja, hogy mehesse hozzájuk és találkozzon a kisfiúval. A gyermek egyfajta „utat nyitott” az elfogadással kapcsolatban.

A második alany a családnak kezdetben nem mondta el, hogy elkezdték a gyermekvállalás folyamatát. Az apukájának mondta régebben, amikor szomorkodott, hogy neki nem lesz unokája, szkeptikus volt annak ellenére, hogy próbálta elmagyarázni az alany, hogy vannak emberek, akik segíteni tudnak nekik. Volt egy alkalom, amikor elgondolkozott vagy belekérdezett, de nagyon negatív volt, nem mert reménykedni semmiben. Az anyukájának nem beszélt róla, mindig meg akarta lepni az alany, ezért semmit nem mondott, ami nagyon furcsa volt, mert nagyon közeli volt a viszonyuk, mindig tudta hol vannak és mit csinálnak, de amikor elmentek Pestre, akkor nem osztották meg a családdal, hogy a mesterséges megtermékenyítés folyamatát elkezdték. Az alanyt nem hátráltatta senki, viszont a folyamat a kezdetekben volt nehéz, amikor még nem is tudták, hogy merre is induljanak vagy hogy az alany is olyan reménytelennek érezte azt, hogy mégis ki segítene nekik ebben vagy hova tudnak elmenni. Tisztában voltak vele, hogy vannak klinikák, külföldön is, de hogy rengeteg pénz és egyáltalán nem tudták, hogy hogy is csinálják. Lelkileg meg kellett küzdeni azzal, hogy az alanynak nem lehet természetes úton gyermeke a párjától, ezeken keresztül mentek, de amikor ezt nagyjából feldolgozták, onnantól kezdve tényleg boldogan ment minden. Sokan nem hiszik el, hogy így lehet gyermeket vállalni, inkább ezt tapasztalja az alany. Megdöbbennek, mert nem hallottak még ilyen lehetőségről, hogy valaki klinikai és orvosi segítség nélkül inszeminációt hajtanak végre. Egy alkalmazás igénybevételével találtak donort, akinek a segítségével „fecskendős módszerrel” kezdték el a gyermekvállalás folyamatát. Mindig szállást foglaltak Budapesten, találkoztak a donorral. Voltak nehézségei, mert mindent ki kellett számolniuk, a peteérést. Volt tétje ennek, hogy mindig úgy kellett kikérni a szabadnapokat, mert olyankor 3-4-et ott kellett aludniuk, és a férfival is össze kellett egyeztetni az időpontot.

A harmadik alany esetében külföldön elindították az örökbefogadást, viszont kint úgy van, hogy megvan határozva, hogy hány szobának kell lenni, nekik kevesebb volt egyel, mert kettő gyereket szerettek volna. Elköltöztek egy három hálósobásba, a gyerekeknek egy-egy hálósobát kell biztosítani, hogy már a környezettanulmány abban a lakásban történjen.

Tudatosan átnézték és akkor elkezdtek megfontoltan lépéseket tenni. Rájöttek arra, hogy az egyetlen hivatalos megoldás, hogy ne kelljen hazudni és bujkálni, az az, hogy örökbe fogadnak. Először kint akartak, de végül is kint nem jött össze és hazajöttek. Az alany megnézegette, hogy végül is itthon is lehetséges, ha csak az egyik személy indítja el az örökbefogadást. A TEGYESZ-nél elindították a folyamatot, viszont nem adtak nekik gyermeket. Ezt követően egy alapítványhoz fordultak, egyedülállók esetében is segítette az örökbefogadás folyamatát és egy alapítványi taggal találkoztak, aki támogatta, hogy azonos nemű párokhoz is kerülhessen gyerek, de nem tudott ígérni semmit. Ebben az esetben nyílt örökbefogadás van, ezért a szülőanyától függ, hogy kinek adja, ő választja ki a megfelelő személyt. A TEGYESZ elmondása szerint próbálta akadályozni a folyamatot, megkeresték külön az alapítványt, utána kapott az alapítvány egy nagy ellenőrzést. Magyarországon nagyjából az elsők, akik gyereket fogadtak örökbe 2018-ban. Nagyon ritka azoknak a férfi pároknak a száma, akik egyáltalán gyereket vállalnak. Sokszor a családjaik nem hitték el, hogy gyereket fognak vállalni és amikor jött a telefon, hogy megkapják őket akkor mindenki meglepődött. Aztán alig várták, hogy menjenek a gyerekeket megnézni és „a gyerekek még közelebb hoztak minket a családhoz, vagy legalábbis azokhoz, akikkel beszélünk.” (Alany3). Ebből arra következtethetünk, hogy a gyermekvállalás és maga a gyermek a másság elfogadásában fontos szerepet tölt be.

A negyedik alany elmondta, hogy a gyermekvállalást a szülei nagyon pozitívan fogadták, a testvérének is van gyereke és már alig várták, hogy legyen még egy unoka. Az interjúalany elmondta, hogy a 82 éves nagymamája is megértette és elfogadta a helyzetet. 2 hónapos kutatómunkát követően megtalálták a módját annak, hogy hogyan tudnának a számukra legmegfelelőbb módon gyereket vállalni. Megosztotta, hogy egy londoni klinikával kezdtek el dolgozni. Ennek a folyamata sok papírmunkával járt és szerződést is kellett írniuk a klinikával, hogy jogilag minden rendben legyen. Az interjúalany elmondta, hogy donor oldalakra regisztrált, ahol különböző keresési feltételeket adott meg (nemzetiség, szemszín, bőrszín, hajszín, magasság), ami alapján az oldal kiválasztotta a számára legmegfelelőbb donorokat. Közös döntésük alapján kiválasztották maguknak a donort és elkezdték a folyamatot. Elmondta, hogy „le kellett venni a mintát, amit házhoz vittek” (Alany4) majd elkezdtek a hormonkezeléseket, injekciókat kellett neki beadni és tablettákat kellett szednie. Elmondta, hogy „a megtermékenyítés után a donort és a petéket behelyezték egy pohárkába és ezekből lett nyolc embrió, amiből öt maradt meg és ezeket elkezdtek életre hívni.” Ezeket „az embriókat lefagyasztották és beültették a legjobb minőségűt.” Az alany elmondta, hogy a terhesség hetedik hetéig a klinika kezelte, utána pedig átment a "normális TB-s" kezelésbe.

„Megkerestem egy volt főiskolai osztálytársamat, akivel tök jóba voltunk...a srác egyébként meleg. Megkérdeztem tőle, hogy benne lenne-e egy ilyenbe. Mondta, hogy végül is igen. Hogy egyébként nyitott lenne erre...tök jó...binnen is lettem volna abba egyébként, hogy adott esetben lássa vagy mondjuk közösen, ha éppen itthon van, de egyébként kint él Svédországban.... Nyilvánvalóan egy inszemináció lett volna...majd addig-addig bonyolította a helyzetet...kicsit ilyen körülményes volt a srác... és akkor utána éreztem, hogy nekem így ez túl sok, ennél én sokkal egyszerűbb vagyok, szeretem a spontán dolgokat, el is engedték aztán. Rá pár hónapra nyáron elmentünk egy lánybúcsúra és ott voltak...az apukájáék és...hozzáteszem a két fiú meg úgymond a mama...tehát én igazándiból a mamával voltam nagyon-nagyon jóban...ő volt az ilyen csajos társaságunkban benne és akkor a fiúk is nagyon sokszor csatlakoztak. Egyik este mikor így feljött ez a téma akkor mondta, hogy miért nem kérdezed meg a fiamat, egyébként biztosan segítene neked... És akkor megkérdeztem tőle és azt mondta, hogy nagyon szívesen segítek...és akkor mondtam, hogy oké, rendben...nagyjából megvásároljuk, ami kell, megpróbálkozunk otthon...” (Alany5).

„2016 januárban kezdtük el az inszeminációt. Dániában találtunk egy klinikát, és hát szerintem az érzelmi kötődés úgy alakult ki, hogy itt szabadon összeházashattunk és hogy nem akartunk olyan helyre menni, tehát ez így sokszor ismétlődik a történetünkben, hogy nem akartunk belemenni olyan helyzetbe, amikor hazudnunk kell, hogy ki kicsoda... tehát hogy olyan helyre akartunk menni, ahol felvállaltan mi ketten szeretnénk egy gyereket és ezt tiszteletben tartják...” „másnap ovulált, és másnap el is mentünk a klinikára, ami igazából szerintem azért volt jó, mert például ott felajánlhatták, hogy én nyomhattam a fecskendő, tehát hogy ilyen szinten belevontak a dologba, tevőlegesen.” (Alany6).

„hogy 17 és fél évesen hozzámentem egy akkor ciszheteronak pozicionált férfihoz, most már büszke, vállalja, hogy nem az, de mindkettőnknek nagyon konzervatív, instabil családi háttér volt, szerintem ez egyfajta kísérlet volt arra, hogy egy választott családot hozzunk létre. Végül terhes is lettem.” (Alany7).

„Nekünk egy barátunk segített igazándiból. Természetes úton.”, „Igazából azt beszéltük meg, hogy nekem is segít meg a páromnak is, mi logisztikáztuk ki, hogy lenne a jobb, hogy ki kezdje. Megbeszéltük vele, hogy mit szeretnénk és hogy neki ez jó e. Mondjuk, hogy a gyereknevelésbe ne szóljon bele, de hogy azért... azért is választottuk ezt a módot, hogy azért egy apukát tudjunk mutatni a kisfiúknak, tehát ne az legyen, hogy az apukád az nem tudjuk ki, majd esetleg, ha 18 éves leszel, akkor majd esetleg megismerheted. Nagyon jó barátunk és havonta szinte találkozunk, szóval a kisfiúnk is tudja, hogy ő az apukája.” (Alany8).

A gyermekvállalás kérdése mind a nyolc esetben bonyolultabb folyamat volt, hiszen az azonos nemű párok esetében hosszabb folyamatról beszélünk, tekintve, hogy Magyarországon legális úton nem tudnak gyermeket vállalni. A szivárvány családok számára az intézményi lehetőségük korlátozott és nehézségekbe ütköznek, ezek közé a nehézségek közé tartozik, hogy azonos nemű párok nem fogadhatnak örökbe. Három esetben inszeminációval, egy esetben pedig örökbefogadás útján valósult meg. Ahogy fentebb nyilatkoztak az interjúalanyok, például, hogy: „szóval a kisfiunk is tudja, hogy ő az apukája”, amely arra utal, hogy már elég hamar kialakul egyfajta önismeretük, identitásuk és nyíltan tudnak kommunikálni a szexuális irányultságról. Ezek mellett pedig fontos megemlíteni, hogy a gyermekvállalás erősíti a nagyszülőkkel vagy más rokonokkal való kapcsolatot, ahogy azt a harmadik alany kifejtette, hogy: „a gyerekek még közelebb hoztak minket a családhoz, vagy legalábbis azokhoz, akikkel beszélünk.” (Alany3).

4.2.7. Mindennapok

A szivárványcsaládok életében az elnevezés szempontjából fontos megemlíteni, hogy az interjúalanyokat a gyermekek megkülönböztetik és más kifejezéseket használnak. Az első alany tekintetében kisfiú az alanyt mamának, a párját pedig anyának szólítja. A második alany esetében a kislány fél éves, még nem gondoltak rá, hogy fogja nevezni őket. „Az anyát egyikőnk se engedi el, úgyhogy nem nagyon tudjuk, de majd valami különbséget hátha tesz.” A harmadik alany apu, a férje pedig apa. A negyedik alany még jelenleg nem kommunikál a kislányuk, de elmondta, hogy azt szeretné, ha majd a gyermekük a párját "mamszinak", őt pedig anyának szólítaná. Az ötödik alanyál az elnevezés a következőképpen alakul: „Csak én vagyok az anya. Vagyok én, mint anya, van az apukája, mint apa, de akivel felneveltem...őt a rendes nevén szólítja.”. A hatodik alany esetében az elnevezésnél a gyermek mindkét esetben a keresztnévükkel különbözteti meg őket, a keresztnév után pedig az „anya” kifejezést használja, a következőket nyilatkozta még az alany az alábbi témáról: „de ezt tők magától. Amikor nincs ott a másik, akkor meg szokta mondani, hogy anya, mert akkor nincs szükség a megkülönböztetésre. De ezt magától, ő maga választotta, nem mi.” A hetedik alanyál a gyerekek a keresztnévükhez az „anya” szót hozzárakják, valamint „mommy”, ami játszik meg „moms”, mint megszólítás, meg így a mam az így... ezek így nagyjából vegyesek”. „Próbáljuk ezt az anyu és anya dolgot erőltetni, de egyelőre mindkettőnk anyának hív, mert az anyut nem tudja kimondani.” „Egyébként elmentünk pszichológushoz is, egyszer így felmerült, hogy hogy hívjuk az apukát, hogy a nevén szólítsuk vagy apának. Lettek bennünk kérdések, akkor így

elmentünk egy gyermekpszichológushoz, akinek feltettük ezeket a kérdéseket. Nagyon egészséges és egy boldog gyerek összességében és mindkettőnkre támaszkodik. Kiegyensúlyozott nagyon.” (Alany8).

A családon belüli munkamegosztás az interjúalanyoknál a következőképpen alakul, az első alanynál vegyesen osztják be. „Aki éppen több energiával rendelkezik az megcsinálja, vagy együtt megcsináljuk.” (Alany1). A második interjúalany esetében ezek a feladatok beosztása kompetencia alapú, az alany szeret főzni, takarítani és ő a háztartásbeli, a párja pedig dolgozik, szeret szerelni és a ház körüli teendőket elvégezni. „a szerepek nem lettek leosztva, hogy nekem ezt muszáj meg azt muszáj, mindenki csak azt csinálja, amiben jó és amit élvez.” (Alany3). A negyedik interjúalany elmondta, hogy eddig szinte mindent együtt csináltak a párjával. Felváltva cserélnek a kislánynak pelenkát, felváltva játszanak vele, a fürdetést együtt csinálják, az etetést viszont csak az interjúalany csinálja. „így szét vannak osztva, mindenki affinitása szerint.” (Alany6). „Mind a ketten jövünk egy párkapcsolatból, ami nem volt ideális, ennek van a legnagyobb hatása arra, hogy ki mit végezt vagy mit nem végez, vagy mi az, ami elmarad.” (Alany7). „Nálunk igazából úgy van, hogy mindenkinek van feladata a gyerekekkel, a háztartásban. Nyilván a szoptatást nem én csinálom, mert nem én szültem a kisfiúmat, de amit lehet az így megosztunk. Mindenkinek van saját ideje, élideje. Mindenkinek igyekszünk úgy alakítani, hogy mindenki vegye ki a részét.” (Alany 8).

A más családokkal való kapcsolattartást illetően az első alanynál az első barátnőjének született egy kislánya, velük rendszeresebben találkoznak. „Más szivárvány családot ennyire közelről nem ismerünk, de néha vannak rendezvények pl. piknik, ezekre néha elmegyünk.” (Alany1). A második alany esetében is fontos a kapcsolattartás, rendszeresen találkoznak hagyományos családokkal, különböző szivárvány családoknak szervezett rendezvényekre is szoktak járni, de azonkívül szivárvány családokkal nem tartják a kapcsolatot. A harmadik alany elmondása alapján „azért fontos, hogy a gyerekek lássák, hogy nem valami freak-ek ("freak" kifejezés használható "szörnyeteg" értelemben is, különösen, ha egy szokatlan vagy furcsa lényre utal), hogy mások is vannak rajtuk kívül, akiknek két anyukájuk, két apukájuk vagy egy anyukája, vagy egy apukája van. Erre nagyon jó a Szivárványcsaládokért Alapítvány találkozói, ahol ilyen családokkal találkozhatnak. De van kifejezetten egy baráti pár, egy leszbikus pár, akikkel tök jó a kapcsolatuk, nekik egy kislányuk van. Hetero párokkal találkoznak az óvodában, látják, hogy mi az átlag, meg vannak ők, meg vannak egy páran, akiknek kicsit máshogy van. Ilyen szempontból fontos, hogy ne gondolják magukat freak-nek, de nem barátkozunk mindenáron, azért, hogy el kelljen viselni valakit, ezt nem csináljuk.” A negyedik alanyak is fontos a

kapcsolattartás más családokkal. Az ötödik alanynál a kapcsolattartás fontos számukra, egy szivárvány családdal vannak jóba, illetve elég sok hetero, hagyományos családdal.

Az intézmények hozzáállását tekintve, az első alany a túlkompenzálást érzékeli. Járnak ringató foglalkozásra, néha ketten mennek, néha egyedül. Amit érzékel, hogy „mondanak egy mondókát, a köznyelvben az van benne, hogy apa és anya. Nem azért, mert bántani vagy kirekeszteni akarnak, hanem ez van benne a köztudatban.” „A házi orvos kifejezetten szeretne nekünk megfelelni, ő maga túlkompenzál.” Eldöntötték, „ha az óvodaválasztás során, vagy bárhol azt érzik, megérezzük, hogy problémát csinálnak belőle oda nem visszük. Ezt így elhatároztuk, de nincs rá példa, hogy így lenne, de egy ilyen elővigyázatosság állandóan ott van.” A második alany a mentőknél dolgozott, olyan szavakat és mondatokat hall, ami miatt nem vállalja fel. A kislány gyermekorvosának és a védőnőnek is elmondták. Annyit kérdezett az orvos, hogy „hogyan fogadják, van-e segítség, a család, hogy áll hozzá stb.” „Pozitívan, teljesen elfogadóak, még ha idegen is nekik. Kedvesek, elfogadóak.” „A névváltoztatás folyamata a hivatalban néhány akadállyal járt. Megkíséreltünk egy bejegyzett élettársi kapcsolatot még mielőtt megszületett a kislány, mert nem tudtuk, hogy a névváltoztatása szempontjából, maga a jogállás szempontjából kedvező lenne-e. A két ügyintéző hölgy rendes volt, de van egy csoportvezető, aki egyáltalán nem. Ott voltak akadályok, látszott rajta a döbbenet. Megkérdezte, hogy fiú vagy lány, de a nevét tudta. Próbált direkt kötekedni. Megkérdezte, hogy miért is akarnak bejegyzett élettársak lenni, hogy szerintem ez nem muszáj. Megkérdezte a páromtól, hogy jól látja, hogy babát várok, aki válaszolt, hogy igen. És ekkor megkérdezte, hogy mégis ennek a gyereknek mi lesz a családi jogállása. Nem szerencsés szerintem bejegyzett élettársaknak lenni, ha gyereket szülök.” A harmadik alany szerint „nem találkoztunk egyébként problémával.” Már bölcsődét és óvodát is választottak a gyermekek számára, „mind a két intézményben előre elmentünk, tehát elmentünk a bölcsibe, volt egy családi nap, és odamentünk a vezetőhöz, hogy mi egy szivárvány család vagyunk és okoz-e problémát. Ha okoz akkor szóljon és akkor elmegyünk. És akkor ő a szájával azt mondta, hogy nem, de ugye a metakommunikációval azt mondta, hogy igen. Úgyhogy elmentünk egy másik bölcsődébe, és akkor ott meg tárt karokkal fogadtak minket.” Véleménye szerint a gyerekeket nem érik hátrányok, azért mentek mindig előre, hogy ne ériék. Ezért mentek mindig a vezetőhöz, mert mindig a „fejétől búzlik a hal”. A negyedik interjúalany elmondta, hogy „Londonban ez teljesen normális, mindennapi dolog és senkinek meg se rebben a szeme.” Elmondta, hogy a munkahelye nagyon elfogadó volt, a kollégái már az első pillanattól kezdve támogatták és a

párja munkahelyén is „rendesen viszonyultak a helyzethez, megértőek voltak és azóta is kapják a szeretetet és az ajándékokat”.

A mindennapok, családon belüli szerepek szempontjából a szivárvány családok funkcionálisan hasonló módon működnek, mint a hagyományos családok. A háztartáson belül ugyanúgy ellátják a feladatukat, valamint mindkét fél kiveszi a családokban a részét a gyermeknevelés tekintetében. A házimunkával kapcsolatban az alanyok a következőképpen oldják meg a kérdést: „mindenki csak azt csinálja, amiben jó és amit élvez.”

Az interjúalanyok szinte egyöntetűen nyilatkoztak arról, hogy számukra fontos a kapcsolattartás más családokkal, legyen szó szivárvány vagy hagyományos családról. Az elnevezések szempontjából a gyermekek eltérő módon különböztetik meg a szülőket, például „apu és apa”, „anyu és anya” stb.

4.3. Összegzés

Az eddigi kutatások szerint a szivárványcsaládokban élő szülők gyakran szembesülnek kihívásokkal már önmaguk elfogadásának folyamatában. A társadalmi előítéletek és az információhiány miatt sokan nehezen találnak támogatást, ami megnehezíti, hogy nyíltan felvállalják nemi irányultságukat. Ez a rejtőzködés nemcsak az önazonosságuk megélését korlátozza, hanem befolyásolhatja a családi kapcsolataikat és a közösségeikben való részvételt is. Az ilyen helyzetek rávilágítanak arra, hogy a szivárványcsaládok szülőinek milyen fontos szerepe van az elfogadás előmozdításában, mind saját maguk, mind a tágabb társadalmi környezetük számára.

Az eddig elért eredményekből az derül ki, hogy az interjúalanyok a hagyományos szülői szerepektől eltérve sajátos módon értelmezik a családon belül betöltött szerepeiket. A megkérdezett személyek kifejtették, hogy náluk nincs szigorúan meghatározott anya és apa szerepkör, minden feladatot kiegyensúlyozottan, egyenlő arányban osztanak meg egymás között. A válaszokból észrevehető, hogy ezekben a családokban inkább a szeretet és a harmónia megteremtése dominál. A hagyományos családon belüli funkciók másképpen alakulnak, tekintve, hogy például a reprodukciós funkció kissé átalakul, az azonos nemű párok esetében főleg örökbefogadásról vagy inszeminációról beszélhetünk.

A hagyományos családban a szerepek általában nemi alapon oszlanak meg. A férfiak gyakran a kenyérkereső szerepét töltik be, míg a nők a gondoskodó és háztartásbeli feladatokban vesznek

részt. A patriarchális struktúra is jellemző lehet, ahol a döntéshozatal inkább a férfi kezében van.

A szivárvány családokban viszont a szerepek minimális kötődnek a nemekhez, sokkal inkább a partner egyéni képességei, érdeklődése és preferenciája dominál, hogy a személyek milyen szerepet töltenek be a család életében. Azonos nemű szülők esetében is megjelenhet a feladatok felosztása, de ez általában a családtagok közötti egyenlőségre és rugalmasságra épül. Ezek a családok gyakran tudatosabban dolgozzák ki a családi szerepeiket, hogy biztosítsák a gyermekek egészséges fejlődését és a kölcsönös támogatást.

Az eddigi kutatási eredményekből az a következtetés levonható, hogy a szivárvány családokban lévő gyermekek nem szenvednek diszkrimináció miatt, mindezekről a szülők próbálják őket megóvni, ahogy a harmadik interjúalanyról információt nyertünk azzal kapcsolatban, hogy ők előre odamennek az adott intézménybe és felkészítik a vezetőt a sajátos helyzetükre.

A gyermekek szocializációját nagymértékben segíti a más családokkal való kapcsolattartás, amiben a családok nem szenvednek hiányt. Ezek a kapcsolatok egyaránt hagyományos családokat és szivárvány családokat is jelentenek. A kutatási eredményekből az is kiderül, hogy bár az érintett családok tartják más családokkal a kapcsolatot, azonban valamelyest tapasztalható egyfajta izoláció.

Az intézményekkel kapcsolatban összességében változó álláspontokat foglaltak az érintett személyek, többnyire pozitív tapasztalatokról számoltak be, azonban előfordult az ismeretek hiánya miatt egyfajta előítéletes hozzáállás, ahogy a második interjúalany a munkahelyén tapasztalt egyfajta előítéletességet a homoszexualitással kapcsolatban. Az alany „háta mögött” beszélt az egyik kollégája elutasítóan a homoszexualitásról. A családok működését ezek a tapasztalatok kismértékben befolyásolják őket, viszont minden esetben a gyermekek érdekeit nézik, ezáltal azok a személyek is, akik kevésbé merik felvállalni a nemi identitásukat, azok is felvállalják a gyerekük miatt. Az eredményekből kiderült, hogy az elfogadó környezet nagyban előre mozdítja a stabilabb családi harmónia megteremtését.

Az érintett családok a korábbi családi mintákat és tapasztalatokat tovább viszik és integrálják a saját családjukba, azonban a negatív mintákat tudatosan próbálják kerülni a saját családjuk kialakítása során. Amelyekhez szakemberek, terápiák segítségét kérik, annak érdekében, hogy a saját gyermeküknek ne adják tovább a korábbi családon belüli traumákat.

Az alanyoknak főleg a gyermekvállalás kezdetén néznek szembe nehézségekkel, hiszen az azonos neműek korlátozott módon tudnak gyermeket vállalni. A szivárványcsaládokon belül a gyermekvállalás kérdése számos kihívással jár. Az azonos nemű párok számára biológiai úton nem lehetséges a gyermeknemzés (ez alól kivételt képez, ha a személyek megállapodnak egy harmadik személlyel és a segítségét kéri), ezért mesterséges megtermékenyítésre, béranyaságra vagy örökbefogadásra van szükség, ami költséges és időigényes. Jogi szempontból Magyarországon a jogi keretek nem kedveznek az azonos nemű párok örökbefogadási lehetőségeinek. Ezen kívül a szivárványcsaládok gyermekei gyakran találkoznak a társadalmi előítéletekkel, amelyek befolyásolhatják a lelki egészségüket és a társadalmi beilleszkedésüket. Amelyekre a családoknak fel kell készülni és segíteni kell a gyermekeiket abban, hogy ezekkel a nehézségekkel szemben reziliensekké váljanak.

Ezekre a problémákra különböző segítő szervezetek tudnak számukra információt biztosítani például a Háttér Társaság, a Szivárványcsaládokért Alapítvány, ahol más szivárvány családoktól is tudnak segítséget kapni. Az interjúalanyok elmondásai alapján a szivárvány család mivoltuk szempontjából segítségnyújtás során az intézmények, szakemberek minden esetben a gyermekeket nézik, így a szülők nemi irányultsága nem befolyásolja azt, hogy bánnak velük.

A gyermekvállalás nehézségei hatással vannak a gyermekek fejlődésére és életére. A családi struktúra és a szülői jogok bizonytalan pszichológiai elakadásokhoz vezethetnek, mint például a szorongás vagy az identitáskeresés nehézségei.

Ezek a kihívások diszfunkciókat is okozhatnak a család életében, például kommunikációs nehézségeket vagy a szerepek zavarát. Szociálpedagógusként fontos támogatni a gyermekek fejlődését, hogy képesek legyenek egészségesen beilleszkedni a társadalomba, és feldolgozni a családi dinamikáikból eredő nehézségeket. A pedagógiai programok segítenek a szülőknek és gyermekeknek abban, hogy megbirkózzanak a társadalmi diszkriminációval, valamint fejlesszék az érzelmi intelligenciájukat és a kommunikációs készségeiket.

5. Irodalomjegyzék

1952. évi IV. törvény (a Családjogi törvény).

2011. évi CCXI. törvény (Csvt.) 7. §

Bakó, F. (2018). *A meleg férfiak mindennapjai Magyarországon*. Széchenyi István Egyetem, Győr.

Bányász, I. (2008). A szocializáció folyamata és színterei, a szociális identitás kialakulásának összefüggései. Munkaanyag. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest.

Béres Deák, R. (2011). 'Gyermekvállalás- meleg és leszbikus szemmel'. In: J. Takács (szerk.), *Homofóbia Magyarországon* (pp. 94-106). L'Harmattan, Budapest.

Bognárné Kocsis, J. (2014). A családi nevelés és a szülői hivatás sajátosságai, feladatai. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Borgos, A. (2011). 'Diskurzusok a kétanyás családokról'. In: J. Takács (szerk.), *Homofóbia Magyarországon* (pp. 80-94). L'Harmattan, Budapest.

Giddens, Anthony (2008). Szociológia. Osiris Kiadó, Budapest.

Guba, N. (2019). *Mozaikcsaládok - Élet egy modern családformában*. Szakdolgozat, Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Miskolc. Elérhetőség: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/31979> (letöltve: 2024. április 15.).

Gunder, M. & Bartha, A. (2015). *A nagycsaládok története és jelentősége a modern korban*. Akadémia Kiadó, Budapest.

H. Szilágyi, I. (2004). A marxista társadalomtudományi fogalmak használhatatlansága. *VILÁGOSSÁG* 2004/4, pp. 79-88

Háttér Társaság (2017). *Azonos nemű szülők és gyermekeik: Szivárványcsaládok helyzete*. Budapest.

Hegedűs, A. (2010). 'Az azonos neműek élettársi kapcsolatának társadalmi és jogi megítélése az ókortól napjainkig'. *Jogelméleti Szemle*, 10(2), 42–58.

Hegedűs, J. (szerk.) (2016). *Család, gyerek, társadalom*. ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, Budapest.

Horváth-Szabó, K. (2014). 'Változó világ – változó családok'. *Vigilia*, 79(5), 322-331.

Jordan, William (1972). *The social worker in family situations*. Routledge and Kegan Paul, London–Boston

Katonáné Pehr, E. (2023). Magyarország. In: Visontai-Szabó Katalin (szerk.): *A gyermek érdekének biztosítása az örökbefogadás során*. Mádl Ferenc Intézet Tudományos Közleményei. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, pp. 93-128.

Kiss, Z. L. (2019). Bevezetés a szociológiába. Dialóg Campus Kiadó, Budapest.

Krizbai, J. (2013). A családszociológia alapfogalmai. In: Kiss Zoltán László (szerk.): *Bevezetés a szociológiába*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 205-226

M. Nádas, M. (2016). A megváltozott családok hatása a gyermekekre. Eötvös Loránd, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest.

Mirnic, Zs. és munkatársai (2020). Maladaptív sémák nem hagyományos családformákban. KRE Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék 2 KRE Pszichológiai Intézet

Murinkó, L. (2014). 'Nemi szerepekkel és a családdal kapcsolatos attitűdök európai kitekintésben: értékek és gyermekgondozás'. *Szociológiai Szemle*, 24(1), 67–101.

Salamonné Kovács, N. (2020). *Változó élet, változó családi funkciók*. Szakdolgozat, Miskolci Egyetem, Miskolc. Elérhetőség: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/34431/30861.pdf> (letöltve: 2024. április 15.).

Somlai, P. (2013). *Család 2.0. Együttélési formák a polgári társadalomtól napjainkig*. Napvilág Kiadó, Budapest.

Szabó Mihályné (é.n.). A család szerepe, jelentősége, funkciói, kapcsolatfelvétel, a család megismerésének módszerei, technikái. NFSZI, Budapest.

Tóth, O. (1999). 'Családformák és együttélési minták a mai magyar társadalomban'. In: Pongrácz T. Tiborné & Tóth I. György (szerk.), *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről* (pp. 53–62). TÁRKI, Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága, Budapest.

Virág, T. (2009) 'Szegények a kistérségek fogságában – a szociálpolitika mindennapi gyakorlata egy hátrányos helyzetű térség településein', *20. évf. 4. sz.*

Visontani- Szabó, K. (é. n.). A családok védelme egykor és most SZTE ÁJK Doktori Iskola Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék.

Mellékletek

1.sz. melléklet: Interjúkérdések vázlata (forrás: saját)

1. Családi háttér
 - 1.1. Mikor és hol született?
 - 1.2. Az Ön szülei mivel foglalkoznak/foglalkoztak?
 - 1.3. Mi a szülei iskolai végzettsége?
 - 1.4. Milyen volt a gyermekkor? Milyen emlékei vannak ezzel kapcsolatban?
2. Családról való gondolkodás
 - 2.1. Mi alapján választott párt?
 - 2.2. Milyen értékek imponáltak a számára?
 - 2.3. Kizáró ok volt-e a párválasztásnál? Ha igen, akkor mi volt?
 - 2.4. Hol tudott ismerkedni?
 - 2.5. Mennyire érezte nehéznek az ismerkedést?
 - 2.6. Hogyan ismerkedtek meg a párjával?
 - 2.7. Hogy viszonyult a családja a párválasztáshoz?
 - 2.8. Hogyan viszonyultak a barátai/ környezete a párválasztáshoz?
 - 2.9. Mit jelent Ön számára a család?
 - 2.10. Mit jelentenek Ön számára a szülői szerepek?
 - 2.11. Mit jelentenek Ön számára a családi funkciók?
 - 2.12. Mikor kezdett el gondolkozni a családalapításon?
3. Örökbefogadás folyamata
 - 3.1. Kinek az ötlete volt a gyermekvállalás?
 - 3.2. Mennyit tudtak a lehetőségekről, hogy milyen módjai vannak a gyermekvállalásnak?
 - 3.3. Azt, hogy milyen gyereket szeretnének, hogyan beszélték meg a párjával? Minden lényeges dologban egyetértettek?
 - 3.4. Hogyan zajlott az örökbefogadás a családjában? Mikor történt?
 - 3.5. Onnantól, hogy bejelentkeztek, mennyi idő telt el, amíg először ajánlottak ki Önöknek gyereket?
 - 3.6. Mennyi ideje voltak együtt, amikor elkezdődött a folyamat?
 - 3.7. Hogy dőlt el Önök között, hogy melyik fél lesz az örökbefogadó?
 - 3.8. Milyen nehézségekkel néztek szembe az örökbefogadással kapcsolatban?
 - 3.9. Milyen volt a környezetük hozzáállása az örökbefogadással kapcsolatban?
 - 3.10. A szüleik mennyire voltak részesei ennek a folyamatnak?
 - 3.11. A munkahelye tudott róla, hogy szülő lesz, és ha tudott, mennyire támogatta?
4. A saját családja élete
 - 4.1. Ki vigyázott a gyerekekre, hogyan oldották meg mielőtt óvodába került volna?

- 4.2. A családban melyik fél, aki felel a háztartásért, gyerekekért és ki az, aki dolgozik?
- 4.3. Az Önök háztartásában ki mit csinál? Miért pont azokat a tevékenységeket?
- 4.4. Mi alapján dől el, hogy milyen feladatokat végeznek el?
- 4.5. Hogyan szólítják Önöket a gyerekek?
- 4.6. Mit gondol, Ön milyen szerepet tölt be a család életében?
- 4.7. Hogy telnek a mindennapok a család életében?
- 4.8. A gyermekeket milyen hatások érik a környezetében? Mit jelent a gyerek számára, hogy szivárvány családban él? Hogy viszonyul hozzájuk a környezete?
- 4.9. Hogyan lehet óvni a gyermekeket a hátrányokkal szemben?
- 4.10. Fontos Önök számára, hogy találkozzanak más hasonló családokkal? Ha igen, akkor, hogy veszik fel velük a kapcsolatot?
- 4.11. Tartják-e más családokkal/ szülőkkel a kapcsolatot? Ha igen, akkor miért és kikkel? pl. hagyományos család vagy szivárvány család. Ha nem, akkor is miért?
- 4.12. Milyen az intézményekkel és intézményen belül a viszony? Milyen a szülőkkel, pedagógusokkal a kapcsolatuk, vannak-e konfliktusok?

5. Nemi irányultság kérdésköre

- 5.1. Mikor tudatosult Önben, hogy azonos nemű személyekhez vonzódik?
- 5.2. Mikor beszélt először egy Önhöz közel álló személlyel a szexualitásáról, illetve az illető, hogy állt hozzá?
- 5.3. Hogy fogadta a családja a szexualitását? Mennyire tud nyíltan beszélni róla?
- 5.4. Érte-e már hátrányos megkülönböztetés? Ha igen, akkor, hogy viselte és mik voltak a körülmények?
- 5.5. Hogy fogadták az iskolában/ különböző intézményekben?
- 5.6. Hogy kezelték a családban, amikor még nem volt gyerek, hogy egy azonos nemű személlyel él párkapcsolatban?